

NIBIO

NORSK INSTITUTT FOR
BIOØKONOMI

Nordnorske kommuners arbeid med næringsutvikling i jordbruket

Resultater fra en spørreundersøkelse blant kommunalt ansatte med tilknytning til landbruksforvaltninga

NIBIO RAPPORT | VOL. 10 | NR. 6 | 2024

Frøydis Gillund

Divisjon for mat og samfunn, avdeling økonomi og samfunn

TITTEL

Nordnorske kommuners arbeid med næringsutvikling i jordbruket – Resultater fra en spørreundersøkelse blant kommunalt ansatte med tilknytning til landbruksforvaltninga

FORFATTER

Frøydis Gillund

DATO/DATE:	RAPPORT NR./ REPORT NO.:	TILGJENGELIGHET/AVAILABILITY:	PROSJEKT NR./PROJECT NO.:	SAKSNR./ARCHIVE NO.:
17.01.2024	10/6/2024	Åpen	53314	22/00936
ISBN:	ISSN:	ANTALL SIDER	ANTALL VEDLEGG/ NO. OF APPENDICES:	
978-82-17-03436-0	2464-1162	62	3	

STIKKORD:

Næringsutvikling, jordbruk, kommunal landbruksforvaltning

FAGOMRÅDE:

Jordbruk, samfunnsfag

SAMMENDRAG:

Rapporten presenterer resultater fra en spørreundersøkelse om nordnorske kommuners arbeid med næringsutvikling i jordbruket. Spørreundersøkelsen ble gjennomført våren 2023 og var rettet mot ansatte i nordnorske kommuner med tilknytning til landbruksforvaltninga. Undersøkelsen viser at de ansatte mener at kommunen har en viktig rolle som pådriver for næringsutvikling i jordbruket, og at mange har et sterkt engasjement og ønske om å utføre næringsrettet arbeid. Mangel på ressurser i kommunen er den største utfordringen for arbeidet med næringsutvikling, noe som går ut over de ansattes kapasitet og mulighet til å prioritere dette arbeidet.

Tiltak som kan bidra til å styrke kommunens arbeid med næringsutvikling inkluderer å bedre økonomien i jordbruksnæringa, sikre tilstrekkelig ressurser i kommunal landbruksforvaltning, skape gode samarbeidsformer og møteplasser ovenfor næringa, ivareta næringsutvikling i kommunal planlegging, legge til rette for interkommunalt samarbeid, bidra med veiledning og kunnskapsformidling og skape større politisk bevissthet om viktigheten av jordbruksnæringa i kommunen. Flere tema kan være aktuelt å følge opp i vider forsknings- og utviklingsprosjekter, som f.eks. virkemiddelbruk, kompetanse og kunnskapsbehov, næringsutvikling gjennom planarbeid, organisering og samarbeidsformer (internt, mellom kommuner og opp mot regionale myndigheter og næringa), og synliggjøring av hva jordbruksnæringa betyr for næringsutvikling.

GODKJENT

Audun Korsæth

PROSJEKTLEDER

Frøydis Gillund

NIBIONORSK INSTITUTT FOR
BIOØKONOMI

Forord

Denne rapporten presenterer resultater fra en spørreundersøkelse om nordnorske kommuner sitt arbeid med næringsutvikling i jordbruket. Undersøkelsen ble gjennomført av Norsk Institutt for Bioøkonomi (NIBIO) våren 2023 med midler fra satsingen "Bærekraftig matproduksjon og verdiskapning i nord" over jordbruksavtalen 2022.

Prosjektet ble ledet av Frøydis Gillund, avdeling økonomi og samfunn, divisjon for matproduksjon og samfunn. Marianne Vileid Uleberg, Valborg Kvakkestad og Bjørn Egil Flø, alle fra avdeling økonomi og samfunn, divisjon for matproduksjon og samfunn, har gitt verdifulle innspill til undersøkelsen. Marianne Vileid Uleberg har lest igjennom og gitt gode innspill til rapporten.

Audun Korsæth, divisjonsdirektør i divisjon for matproduksjon og samfunn, har stått for kvalitetssikring av rapporten.

Statsforvalteren i Nordland og Troms og Finnmark har gitt gode innspill til undersøkelsen, og bidratt med kontaktinformasjon til ansatte i kommunal landbruksforvaltning og informasjon om antall årsverk i kommunenes landbruksforvaltning. Vi takker for gode innspill og god dialog underveis i prosjektet.

Vi ønsker å takke alle som svarte på spørreundersøkelsen.

Frøydis Gillund

Tromsø, 15.01.24

Utvidet sammendrag

Resultatene fra spørreundersøkelsen som presenteres i denne rapporten har hensikt å gi et statusbilde av nordnorske kommuners ressursbruk og prioritering av arbeidet med næringsutvikling i jordbruket. Spørreundersøkelsen ble gjennomført våren 2023 og var rettet mot ansatte i nordnorske kommuner med tilknytning til landbruksforvaltninga. Resultatene er viktige fordi de bidrar til å dokumentere kommunenes ressursbruk på området, som har betydning for kommunenes forutsetninger for å være en pådriver for å styrke landbruksnæringa i en region som har store utfordringer med å opprettholde jordbruksaktiviteten. Samtidig er det viktig å understreke at resultatene kun beskriver hvordan ansatte i kommunal landbruksforvaltning vurderer kommunens ressursbruk og prioriteringer, og at undersøkelsen ikke er en fullstendig kartlegging av kommunenes organisering og prioritering av arbeidet med næringsutvikling i jordbruket.

Undersøkelsen viser at ansatte i nordnorske kommuner med tilknytning til landbruksforvaltninga mener at kommunen har en viktig rolle som pådriver for næringsutvikling i jordbruket. Det var tydelig at mange av de ansatte har et sterkt engasjement for, og ønske om å utføre, næringsrettet arbeid. Den største utfordringen synes å være å finne tid til å prioritere næringsrettet arbeid når andre lovpålagte oppgaver venter. Resultatene tegner et klart bilde av at kommunene i Nord-Norge setter av få ressurser til arbeidet med næringsutvikling i jordbruket, og gir grunnlag for å anta at mangel på ressurser begrenser kommunens mulighet til å prioritere arbeidet med næringsutvikling. Kommunen har en nøkkelrolle i samfunns- og næringsutvikling, og da er det bekymringsfullt å finne at mange landbruksansatte opplever at de ikke har kapasitet til å gjøre den jobben de ønsker.

Undersøkelsen gir ikke grunnlag for å si noe om hva som vil være de viktigste tiltakene for å styrke kommunens arbeid med næringsutvikling i jordbruket, men respondentene pekte på noen tiltak de anser som viktige:

- Styrke økonomien i jordbruksnæringa
- Sikre tilstrekkelig ressurser i kommunal landbruksforvaltning
- Sørge for at de ansatte i kommunen er dedikert til næringsutviklingsarbeid, og evner å legge til rette for godt samarbeid med næringa
- Skape møteplasser for næringa og legge til rette for mobiliseringsarbeid
- Ivareta næringsutvikling i kommunal planlegging
- Interkommunalt samarbeid
- Veiledning og kunnskapsformidling
- Skape større politisk bevissthet om viktigheten av jordbruksnæringa i kommunen

Innhold

1	Innledning.....	6
1.1	Formål med spørreundersøkelsen.....	6
1.2	Presiseringer	7
1.2.1	Næringsutvikling i jordbruket.....	7
1.3	Utviklingstrender	8
1.3.1	Antall årsverk i kommunenes landbruksforvaltning i Nord-Norge	8
1.3.2	Jordbruksbedrifter i Nord-Norge.....	9
2	Data og metode	10
2.1	Utarbeidelse av spørreskjema	10
2.2	Utvalg, datainnsamling og analyse	10
2.3	Representativitet	11
3	Resultater	12
3.1	Ressursbruk knyttet til næringsrettet arbeid i jordbruket	12
3.2	Kommunenes prioritering av arbeid med landbruksforvaltning og næringsutvikling.....	14
3.2.1	Prioritering av arbeidet med landbruksforvaltning.....	14
3.2.2	Prioritering av arbeid med næringsutvikling i jordbruket.....	16
3.3	Fremtidsutsikter for jordbruksnæringa	16
3.4	Kompetanse og kunnskaps- og veiledningsbehov.....	18
3.4.1	Kunnskap og kompetanseheving	19
3.4.2	Støtte fra regional myndighet	20
3.5	Utfordringer for kommunens arbeid med næringsutvikling i jordbruket	21
3.6	Tiltak for å styrke kommunens arbeid med næringsutvikling i jordbruket	24
4	Oppsummering og diskusjon	26
4.1	Ressursbruk og prioritering av næringsrettet arbeid i jordbruket	26
4.2	Fremtidsutsiktene for jordbruksnæringa i kommunen	26
4.3	Kunnskap, veiledning og støtte	27
4.4	Utfordringer knyttet til kommunenes arbeid med næringsutvikling i jordbruket	27
4.5	Tiltak for å styrke kommunens arbeid med næringsutvikling i jordbruket	28
5	Veien videre.....	30
	Litteratur	31
	Vedlegg A: Spørreskjemaet	32
	Vedlegg B: Svar respondenter fra Nordland	44
	Vedlegg C: Svar respondenter fra Troms og Finnmark	52

1 Innledning

Det blir stadig færre bønder i Nord-Norge. Viktigheten av å sikre et livskraftig landbruk i nord har fått økt oppmerksomhet de siste årene. I 2022 ble det satt av betydelige midler over jordbruksavtalen til en områderettet satsning over tre år for å styrke sårbare produsentmiljøer, motvirke bruksnedgang, øke arealbruken, heve kompetansen til landbruksnæringen og verdikjeden for mat i Nord-Norge. Satsingen er kalt «Bærekraftig matproduksjon og verdiskaping i nord».

Et livskraftig landbruk i nord er avgjørende for å nå regjeringens landbrukspolitiske mål om «landbruk over hele landet» som i all hovedsak har ligget fast siden St. meld. nr 19 (1999 – 2000) *Om norsk landbruk og matproduksjon*. Viktigheten av regional matproduksjon har fått økt oppmerksomhet i senere tid, både som følge av den dramatisk endrede geopolitiske situasjonen og de gradvise klimaendringene. Blant annet foreslår Totalberedskapskommisjonen (2023) at Norge umiddelbart bør legge planer for å øke nasjonal selvforsyning basert på norske råvarer. Rapporten peker på særskilte utfordringer for Nord-Norge, blant annet fordi lange avstander gjør regionen mer sårbar for forstyrrelser i forsyningskjedene. Også Riksrevisjonen sin vurdering av matsikkerhet og beredskap på landbruksområdet (2023) peker på viktigheten av å ivareta produksjonsgrunnlaget i hele landet.

Kommunene spiller en sentral rolle for utviklinga av landbruket gjennom sin rolle som planmyndighet og samfunnsutvikler, samt gjennom lov- og tilskuddsforvaltning. Mange av kommunens oppgaver innen landbruksforvaltning er lovpålagte (f.eks. planarbeid, lov- og tilskuddsforvaltning), mens kommunens oppgaver knyttet til rollen som samfunnsutvikler i mindre grad er lovpålagte. Ikke desto mindre, er det store forventninger til at kommunene skal ta en aktiv rolle i arbeidet med lokal og regional næringsutvikling, noe som blant annet kommer til uttrykk i nasjonale og regionale forventningsbrev:

«Regjeringen vil legge til rette for bosetting, næringsutvikling og et godt tjenestetilbud i bygd og by i hele landet. Det er særskilt viktig å sikre at det legges til rette for vekst og utvikling i områder med svak eller negativ befolkningsutvikling». (Nasjonale forventninger til regional og kommunal planlegging, 2023.)

«Kommunen er førstelinje for næringsutvikling i landbruket. Kommunen har en pådriverrolle og ansvar for å følge opp lokale initiativ innen både primærlandbruket og annen landbruksbasert næringsutvikling». (Statsforvalteren i Nordland sitt forventningsbrev til kommunene i Nordland, 2023.)

Denne rapporten omhandler nordnorske kommuner sitt arbeid med næringsutvikling i jordbruket. Rapporten presenterer resultater fra en spørreundersøkelse blant ansatte tilknyttet landbruksforvaltninga i kommunene, om hvordan de vurderer kommunens ressursbruk og prioriteringer på dette området. Dette er et av flere tema som regionale og nasjonale myndigheter har etterspurt en kartlegging av, som en del av satsingen «Bærekraftig matproduksjon og verdiskaping i nord».

1.1 Formål med spørreundersøkelsen

Formålet med arbeidet som presenteres i denne rapporten har vært å undersøke hvordan ansatte tilknyttet landbruksforvaltninga i nordnorske kommuner vurderer kommunens arbeid med næringsutvikling i jordbruket.

Vi har spesielt ønsket å finne ut:

1. Hvor mye ressurser erfarer de ansatte at kommunene setter av til næringsrettet arbeid i jordbruket?

2. Hvordan opplever de ansatte at kommunen prioriterer arbeidet med landbruksforvaltning generelt og næringsutvikling i jordbruket spesielt?
3. Hvordan vurderer de ansatte fremtidsutsiktene for jordbruksnæringa i kommunen?
4. Opplever de ansatte at de har tilstrekkelig kunnskap til å utføre sine arbeidsoppgaver, og får de tilstrekkelig veiledning og støtte?
5. Hva mener de ansatte er utfordrende for kommunenes arbeid med næringsutvikling i jordbruket?
6. Hva mener de ansatte vil kunne bidra til å styrke kommunens arbeid med næringsutvikling i jordbruket?

Målet med undersøkelsen er å fremskaffe kunnskap om kommunens ressursbruk og prioriteringer av arbeid med næringsutvikling i jordbruket. Med dette ønsker vi å bidra til bedre forståelse av hvordan kommunene i Nord-Norge prioriterer dette arbeidet, hvilke utfordringer de ansatte erfarer når det gjelder å jobbe med næringsutvikling, og foreslå tiltak for å styrke kommunenes innsats på området. Resultatene gir ikke grunnlag for grundige analyser av kommunens prioriteringer og ressursbruk av det næringsrettede arbeidet ovenfor jordbruket, men gir likevel en beskrivelse av «ståa» i nordnorsk kommunal landbruksforvaltning, basert på de ansattes subjektive vurderinger. Resultatene er relevante for den pågående satsningen for å styrke det nordnorske landbruket og gir en pekepinn på mulige tiltak for å styrke kommunenes arbeid med næringsutvikling i jordbruket og problemstillinger som bør undersøkes nærmere.

1.2 Presiseringer

1.2.1 Næringsutvikling i jordbruket

Kommunalt arbeid med næringsutvikling er et tema som kan favne mange ulike oppgaver. Det har derfor vært viktig å kommunisere tydelig hva vi legger i begrepet næringsutvikling i jordbruket. Vi har formidlet følgende til deltagerne i spørreundersøkelsen:

Næringsutvikling i jordbruket forstås som kommunens arbeid med å utvikle det tradisjonelle jordbruket og legge til rette for nye jordbruksbaserte næringer. Dette kan for eksempel gjøres gjennom veiledning, uttalelser ved søknader til Innovasjon Norge, næringsrettede prosjekter og satsninger, nettverksbygging, støtteordninger, samt sørge for at jordbruket blir innlemmet i annet samfunns-, planleggings- og næringsutviklingsarbeid.

Følgende oppgaver anses ikke som næringsutvikling/næringsrettet arbeid i jordbruket i denne sammenhengen:

- *Tilskuddsforvaltning (f.eks. produksjonstilskudd, miljøvirkemidle, velferds- og erstatningsordninger).*
- *Saksbehandling og veiledning etter jordlov, konsesjonslov og andre landbruksrelaterte lover*
- *Arbeid knyttet til landbruk og jordvern i saker etter plan- og bygningsloven*
- *Saksbehandling og veiledning knyttet til landbruksrelatert klima- og miljøarbeid*
- *Forvaltnings- og utviklingsoppgaver innen skogbruk*

1.3 Utviklingstrender

1.3.1 Antall årsverk i kommunenes landbruksforvaltning i Nord-Norge

Tabell 1 gir en oversikt over antall årsverk i kommunenes landbruksforvaltning fordelt på fylkene Nordland og Troms og Finnmark tilbake til 2010.

Tabell 1: Antall årsverk i kommunenes landbruksforvaltning fordelt på fylker i Nord-Norge i perioden 2010 - 2022.

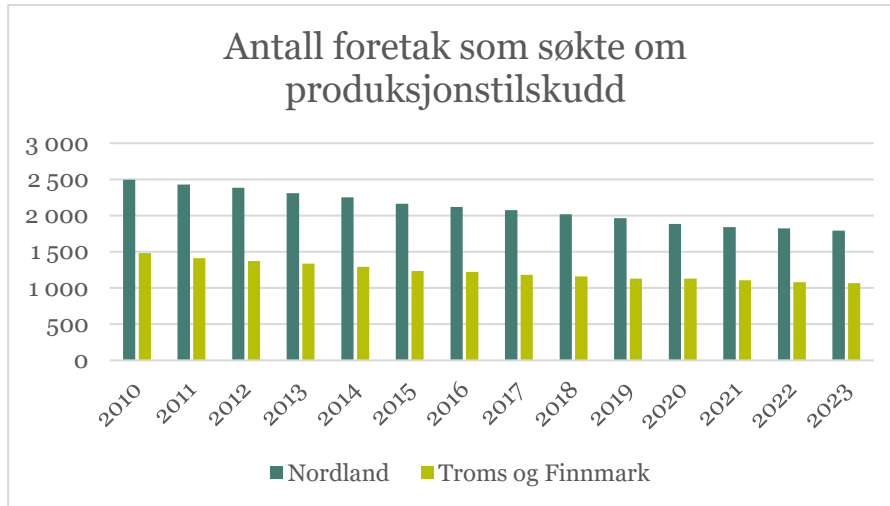
Kilde: Statsforvalteren i Nordland og i Troms og Finnmark, på grunnlag av rapportering fra kommunene

Årstall	Antall årsverk i kommunenes landbruksforvaltning, per fylke i Nord Norge		
	Nordland	Troms	Finnmark
2010	72,42	35,75	10,8
2011			
2012	69,82	38,13	
2013	60	36,58	
2014	58,22		8,4
2015			8,4
2016	53,1	30,75	
2017	52,15	30,27	
2018	52,1	30	9,2
		Troms og Finnmark	
2019	51,25	39	
2020	51,97	40,46	
2021	49,3	36,1	
2022	50,85	39,1	

Tabell 1 viser at det i perioden har vært en betydelig nedgang i antall årsverk i kommunenes landbruksforvaltning. Nedgangen var størst i perioden 2010 – 2013 spesielt i Nordland der antall årsverk gikk fra 72 til 60. Årene etter 2013 har nedgangen avtatt og i Nordland har antall årsverk holdt seg forholdsvis stabilt på rundt 50 årsverk de siste fem år. Tilsvarende tendens ser vi for Troms og Finnmark, der antall årsverk i 2010 var på 46 og de siste fem årene har det ligget på i underkant av 40.

1.3.2 Jordbruksbedrifter i Nord-Norge

Figur 1 viser en klar nedgang i antall foretak som søker produksjonstilskudd i Nordland og i Troms og Finnmark. I Nordland var det 2497 foretak som søkte om produksjonstilskudd i 2010, mens det i 2023 var 1794. I Troms og Finnmark var det 1485 foretak som søkte om produksjonstilskudd i 2010 mot 1066 i 2023. For begge fylker tilsvarende dette en nedgang på 28%.

Figur 1: Oversikt over antall foretak som har søkt produksjonstilskudd fordelt på fylkene Nordland og Troms og Finnmark i perioden 2010 – 2023. Kilde: Landbruksdirektoratet, basert på tall fra søknader om produksjonstilskudd i jordbruket. Tall for 2023 er foreløpige.

2 Data og metode

For å undersøke spørsmålene vi presenterte innledningsvis (kap. 1.1), sendte NIBIO ut en elektronisk spørreundersøkelse til ansatte tilknyttet landbruksforvaltninga i nordnorske kommuner.

2.1 Utarbeidelse av spørreskjema

Undersøkelsen ble gjennomført gjennom survey-systemet SurveyXact¹. Spørreskjemaet dekket følgende temaer: (i) respondentenes faglige bakgrunn, arbeidserfaring fra kommunal landbruksforvaltning og arbeidsoppgaver, (ii) respondentenes syn på framtidsutsikter for jordbruket i Nord Norge, (iii) respondentenes vurdering av kommunenes ressursbruk og prioriteringer av arbeidet med landbruksforvaltning generelt og næringsutvikling i jordbruket spesielt, (iv) respondentenes behov for kunnskap, veiledning og støtte og (v) respondentenes vurdering av utfordringer for kommunenes arbeid med næringsutvikling i jordbruket og tiltak som kan bidra til å styrke dette arbeidet. (Se vedlegg A for hele spørreskjemaet.)

Fire forskere fra NIBIO, som har kjennskap til kommunal forvaltning, var involvert i utarbeidelsen av spørreskjemaet. Ansatte hos Statsforvalteren i Nordland og i Troms og Finnmark kom med nyttige innspill under et møte hvor et utkast til undersøkelsen ble presentert. Undersøkelsen ble til sist testet av tre ansatte fra ulike kommuner i Nordland og Troms og Finnmark, noe som førte til mindre justeringer, før endelig versjon av spørreundersøkelsen var klar til utsending.

2.2 Utvalg, datainnsamling og analyse

Utvalget i undersøkelsen er basert på kontaktlister over ansatte i kommunene i Nordland og Troms og Finnmark som har oppgaver innen landbruksforvaltning og som jobber med jordbruk. Listene fikk vi fra Statsforvalteren i Nordland og Statsforvalteren i Troms og Finnmark. All informasjon på kontaktlistene er offentlig tilgjengelig og kan hentes fra kommunenes nettsider. Listene omfattet 106 personer som fikk invitasjon til å delta i undersøkelsen. Fire av de som fikk invitasjon til å delta var i permisjon eller lignende i tidspunktet undersøkelsen var åpen for besvarelser. De ble ekskludert fra utvalget. Det endelige utvalget er dermed på 102 personer.

Seks kommuner i Nordland og åtte kommuner i Troms og Finnmark har ikke egne ansatte som er tilknyttet landbruksforvaltninga. Disse kommunene fikk derfor ikke invitasjon til å delta i undersøkelsen.

Undersøkelsen ble sendt ut i midten av april 2023 og var åpen for besvarelser i tre uker. I løpet av denne perioden ble det sendt ut fire påminnelser om å delta. I tillegg sendte Statsforvalteren i Nordland ut en oppfordring om å svare på undersøkelsen i sitt nyhetsbrev til kommuneansatte og Statsforvalteren i Troms og Finnmark oppfordret til å svare på undersøkelsen under en kommunesamling for landbruksansatte.

I analysen av resultatene ble svarene analysert samlet for alle respondentene (Nordland, Troms og Finnmark) og også fylkesvis (dvs. de to fylkene Nordland og Troms og Finnmark).

¹ <https://www.survey-xact.no/>, driftet av Rambøll

2.3 Representativitet

62 respondenter (61%) fullførte hele spørreundersøkelsen og seks respondenter (6%) fullførte deler av den. Tre landbruksansatte som var ansatt i samme kommune, ga tilbakemelding om at de hadde svart på undersøkelsen i fellesskap. Det betyr at det var i praksis 70 personer som svarte hele eller deler av undersøkelsen. Dette gir en svarprosent på 69%, som regnes som en høy svarprosent på denne typen spørreundersøkelser (Aarsæther m.fl., 2020).

32 av respondentene (47%) var fra Nordland. De var ansatt i 26 ulike kommuner. Det var i 2023 i alt 41 kommuner i Nordland. Blant disse var det 34 kommuner som hadde landbruksansatte (seks kommuner hadde ikke egne landbruksansatte fordi de kjøpte tjenester fra andre kommuner og en kommune hadde ikke landbruksansatte fordi det ikke er aktive jordbruksforetak i kommunen)². Det betyr at undersøkelsen representerer synspunkter fra 26 av de 34 kommunene med landbruksansatte, dvs. 76% av kommunene med landbruksansatte i Nordland.

36 av respondentene (53%) var fra Troms og Finnmark. De var ansatt i 24 ulike kommuner. Det var i 2023 i alt 39 kommuner i Troms og Finnmark. Blant disse var det 27 kommuner som hadde landbruksansatte (åtte kommuner hadde ikke egne landbruksansatte fordi de kjøpte tjenester fra andre kommuner og fire kommuner hadde ikke landbruksansatte fordi det ikke er aktive jordbruksforetak i kommunen). Det betyr at undersøkelsen representerer synspunkter fra 24 av de 27 kommunene med landbruksansatte, dvs. 89% av kommunene med landbruksansatte i Troms og Finnmark.

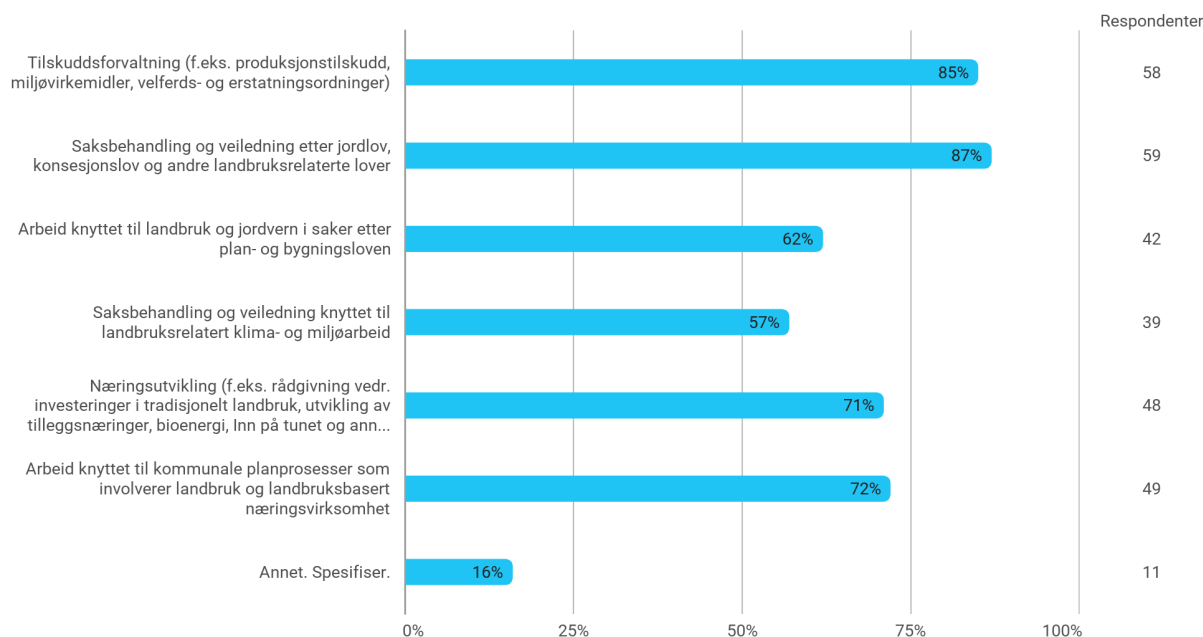
² Se Statsforvalteren i Nordland sin oversikt over antall årsverk i kommunenes landbruksforvaltning i Nordland:
<https://app.powerbi.com/view?r=eyJrIjoiOTk2ZTMoMDgtY2Y2ZCooMmQwLTk3MmMtNmNhNmNmMWFiNDdjliwidCI6IjhhNmZhNThlLTUxNTMtNGJmYS05YThiLTU3M2Q5ODVhNDE4NiIsImMiOjho>

3 Resultater

Resultatene presenteres i hovedsak samlet for alle respondentene (dvs. Nordland og Troms og Finnmark). Det er kun når den fylkesvise analysen av resultatene viser vesentlige ulikheter mellom svarene fra respondentene fra Troms og Finnmark og fra Nordland, at dette nevnes særskilt. Se vedlegg B for en sammenstilling av svarene til respondentene fra Nordland og vedlegg C for en sammenstilling av svarene til respondentene fra Troms og Finnmark.

3.1 Ressursbruk knyttet til næringsrettet arbeid i jordbruket

Respondentene ble bedt om å oppgi hvilke arbeidsoppgaver de har i landbruksforvaltninga i kommunen ved å krysse av for ulike alternativer. Figur 2 viser at respondentene utfører mange ulike forvaltningsoppgaver, og at hovedandelen (71%, dvs. 48 respondenter) krysset av for at de utfører oppgaver innen næringsutvikling i jordbruket. Blant respondentene fra Nordland oppga 84% at de har arbeidsoppgaver knyttet til næringsutvikling i jordbruket, mens for respondentene fra Troms og Finnmark var det 58% som oppga at de har det. Respondentene som krysset av for «annet» oppga at de utførte oppgaver som å administrere veterinærvaktordningen og forvaltningsoppgaver knyttet til motorferdsel, rovvilt, utmark, skogbruk og brannvern, samt tekniske saker.

Figur 2: Arbeidsoppgavene respondentene oppga at de har i landbruksforvaltning i kommunen. N= 68.

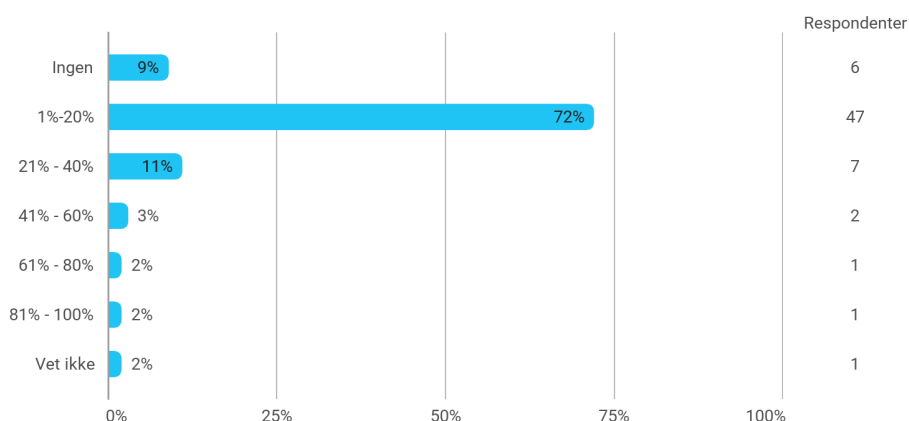
Før respondentene svarte på de øvrige spørsmålene i spørreundersøkelsen fikk de presisert hva vi i denne undersøkelsen mener med kommunens oppgaver innen næringsutvikling og næringsrettet arbeid i jordbruket (som beskrevet i kap. 1.2.1):

Næringsutvikling i jordbruket forstås som kommunens arbeid med å utvikle det tradisjonelle jordbruket og legge til rette for nye jordbruksbaserte næringer. Dette kan for eksempel gjøres gjennom veiledning, uttalelser ved søknader til Innovasjon Norge, næringsrettede prosjekter og satsninger, nettverksbygging, støtteordninger, samt sørge for at jordbruket blir innlemmet i annet samfunns-, planleggings- og næringsutviklingsarbeid.

Følgende oppgaver anses ikke som næringsutvikling/næringsrettet arbeid i jordbruket i denne sammenheng:

- Tilskuddsforvaltning (f.eks. produksjonstilskudd, miljøvirkemidler, velferds- og erstatningsordninger).
- Saksbehandling og veiledning etter jordlov, konsesjonslov og andre landbruksrelaterte lover
- Arbeid knyttet til landbruk og jordvern i saker etter plan- og bygningsloven
- Saksbehandling og veiledning knyttet til landbruksrelatert klima- og miljøarbeid
- Forvaltnings- og utviklingsoppgaver innen skogbruk

Respondentene ble deretter bedt om å anslå hvor stor del av deres arbeidskapasitet som går med til næringsrettet arbeid i jordbruket (se figur 3).

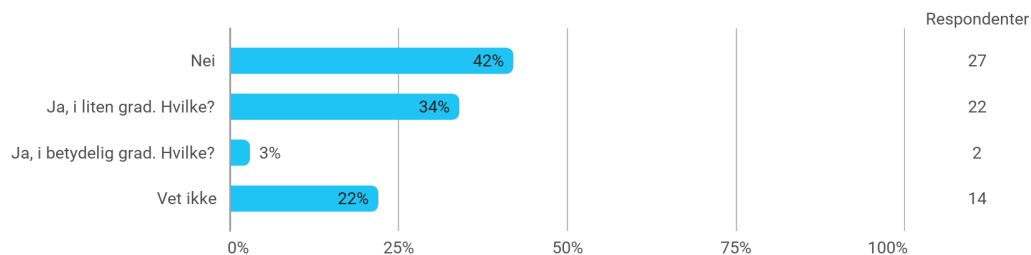

Figur 3: Andel av respondentenes arbeidskapasitet som går med til næringsrettet arbeid i jordbruket. N=65.

Selv om de fleste respondentene svarte at de utfører næringsrettet arbeid innen jordbruket i sin stilling, utgjorde dette en svært liten andel av arbeidskapasiteten deres. Figur 3 viser at 72% av respondentene anslo at om lag 1 - 20% av arbeidskapasiteten går med til næringsrettet arbeid, 11% anslo dette til å være 21 - 40%, mens kun 4% bruker 60% eller mer av sin arbeidskapasitet til næringsrettede oppgaver. Blant respondentene fra Nordland oppga 83% at de bruker 1 - 20% av sin arbeidskapasitet til næringsrettet arbeid og 3% oppga «ingen», mens blant respondentene fra Troms og Finnmark var det 63% og 14%, respektivt.

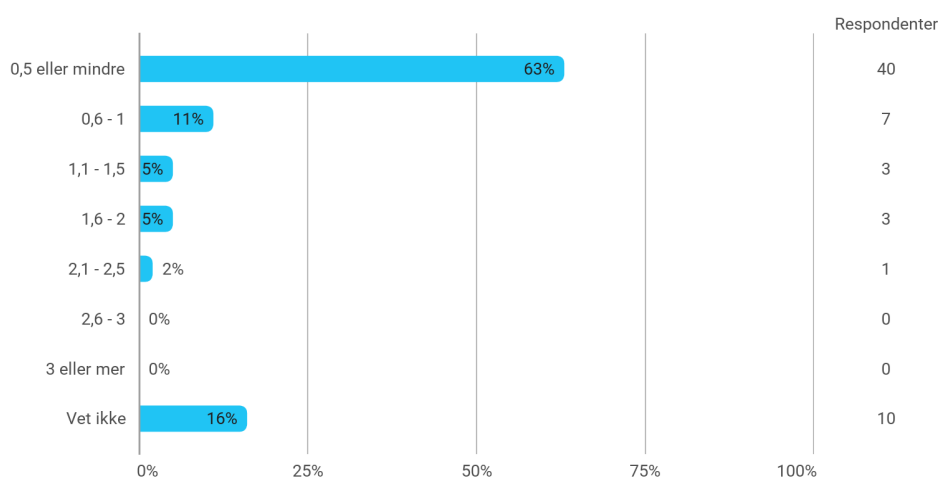
Når vi sammenligner resultatene fra figur 2 og figur 3 finner vi at 71% (dvs. 48 respondenter) krysset av for at de utfører arbeidsoppgaver innenfor næringsutvikling i jordbruket i sin stilling (se figur 2), mens når respondentene skal anslå hvor stor arbeidskapasitet de bruker på næringsrettet arbeid oppga 58 respondenter at noe av arbeidskapasiteten går med til dette (se figur 3). Dette avviket har sannsynligvis sammenheng med at respondentene først fikk presentert vår definisjon av hva som inngår i arbeidet med næringsutvikling i jordbruket da de skulle anslå tidsbruk, og at det er mest korrekt å legge til grunn at 58 av respondentene, dvs. 85% utfører næringsrettede oppgaver i større eller mindre grad.

Kun 34% av respondentene oppga at det er samarbeid mellom ulike etater/avdelinger i kommunen om arbeidet med næringsutvikling i jordbruket, men da kun i liten grad. 42% svarte at det ikke er noe samarbeid, mens 33% svarte at de ikke visste (se figur 4). Videre oppga 63% av respondentene fra Troms og Finnmark og 47% av respondentene fra Nordland at det er andre i kommunens administrasjon som arbeider med næringsutvikling i jordbruket enn de ansatte tilknyttet landbruksforvaltninga. De beskrev at dette i hovedsak er næringsssjefer og næringskonsulenter.

Figur 4: Svar på spørsmål: Samarbeider ulike etater/avdelinger i kommunen om næringsutvikling i jordbruket? N=65

Respondentene ble bedt om å anslå hvor mange årsverk det næringsrettede arbeidet i jordbruket utgjør av kommunens administrasjon samlet sett. 63% av respondentene anslo dette til å være et halvt årsverk eller mindre, mens 11% anslo at det utgjør 0,6 – 1 årsverk. 16 % av respondentene svarte «vet ikke» (se figur 5).

Figur 5: Respondentenes anslag på hvor mange årsverk det næringsrettede arbeidet i jordbruket samlet sett utgjør i kommunenes administrasjon (n=64).

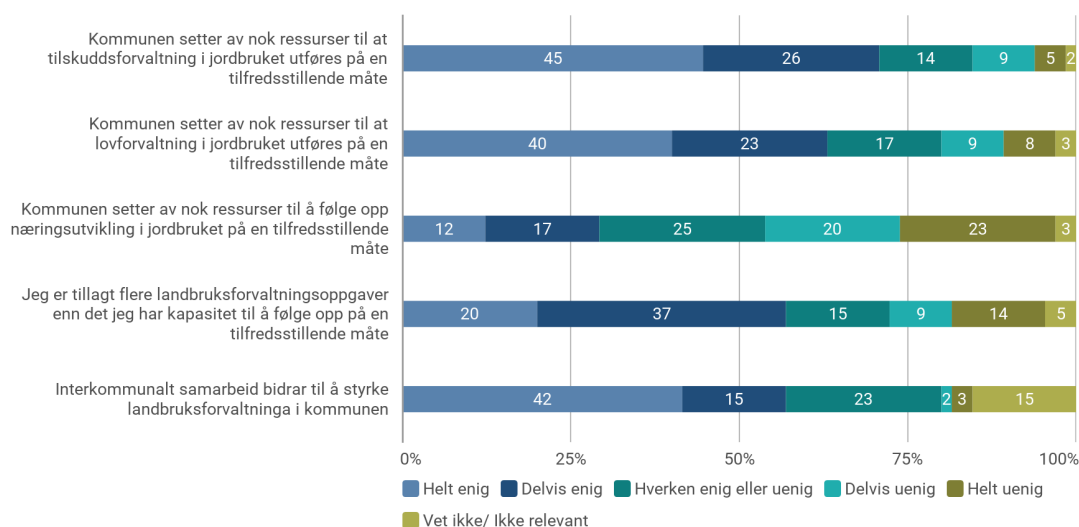
Kommunen kjøper i svært liten grad tjenester fra andre for å utføre oppgaver knyttet til næringsutvikling. 78% av respondentene oppga at kommunen ikke kjøper tjenester, mens 11% oppga at kommunen kjøper tjenester i liten grad. 9% svarte «vet ikke». De som svarte at kommunen kjøpte tjenester fra andre oppga at de hovedsakelig kjøpte tjenester fra andre kommuner, næringshager, interkommunalt selskap, kommunalt utviklingsselskap, privat firma lokalt, større konsulent firma og Norsk Landbruksrådgivning.

Som tidligere beskrevet (kap. 2.2) var det i 2023 seks kommuner fra Nordland og åtte kommuner fra Troms og Finnmark som ikke har egne ansatte tilknyttet landbruksforvaltninga. Disse kommunene ble ikke invitert til å delta i undersøkelsen.

3.2 Kommunenes prioritering av arbeid med landbruksforvaltning og næringsutvikling

3.2.1 Prioritering av arbeidet med landbruksforvaltning

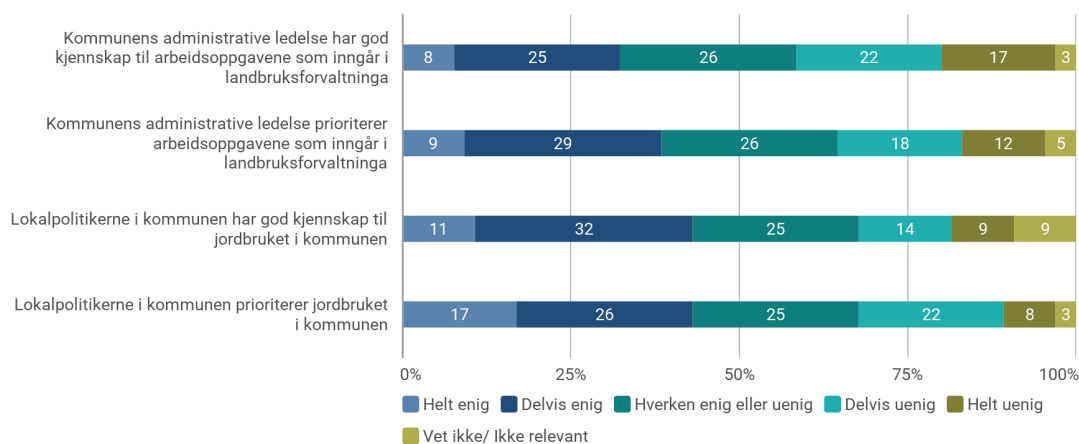
For å undersøke hvordan respondentene mente kommunen prioriterer arbeidet med landbruksforvaltning generelt, ble de bedt om å svare på om de var enige eller uenige i ulike utsagn om kommunenes ressursbruk knyttet til landbruksforvaltningsoppgaver (se figur 6).

Figur 6: Respondentenes rangering av ulike utsagn om kommunens ressursbruk knyttet til oppgaver innen landbruksforvaltning etter grad av enig/uenighet. N=65.

71% av respondentene var helt eller delvis enig i at kommunen setter av nok ressurser til at tilskuddsforvaltning i jordbruket utføres på en tilfredsstillende måte og 63% er helt eller delvis enig i at dette også gjelder for oppgaver innen lovforvaltning i jordbruket. Kun 29% var helt eller delvis enig i at kommunen setter av nok ressurser til å følge opp arbeidet med næringsutvikling i jordbruket på en tilfredsstillende måte, mens 43% er helt eller delvis uenig i dette utsagnet. Blant respondentene fra Nordland var det kun 24% som var helt eller delvis enig i dette utsagnet, mot 34% av respondentene i Troms og Finnmark. 57% av respondentene opplevde at de har flere arbeidsoppgaver enn de har kapasitet til å følge opp på en tilfredsstillende måte. Videre svarte 42% av respondentene at de er helt enig i at interkommunalt samarbeid kan bidra til å styrke landbruksforvaltninga i kommunen, 15% var delvis enig og kun 5% var helt eller delvis uenig i dette. Det er imidlertid verdt å merke seg at nærmere 40% svarte «Hverken enig eller uenig» eller «vet ikke» når de rangerte dette utsagnet.

For å forstå hvordan kommunen prioriterer arbeidet med næringsutvikling, ønsket vi også å undersøke i hvilken grad de ansatte opplever å ha støtte fra administrativ og politisk ledelse. Figur 7 viser hvordan respondentene rangerte påstander om kommunens administrative og politiske ledelse sin kjennskap til, og prioritering av, arbeidsoppgaver innenfor landbruksforvaltning.

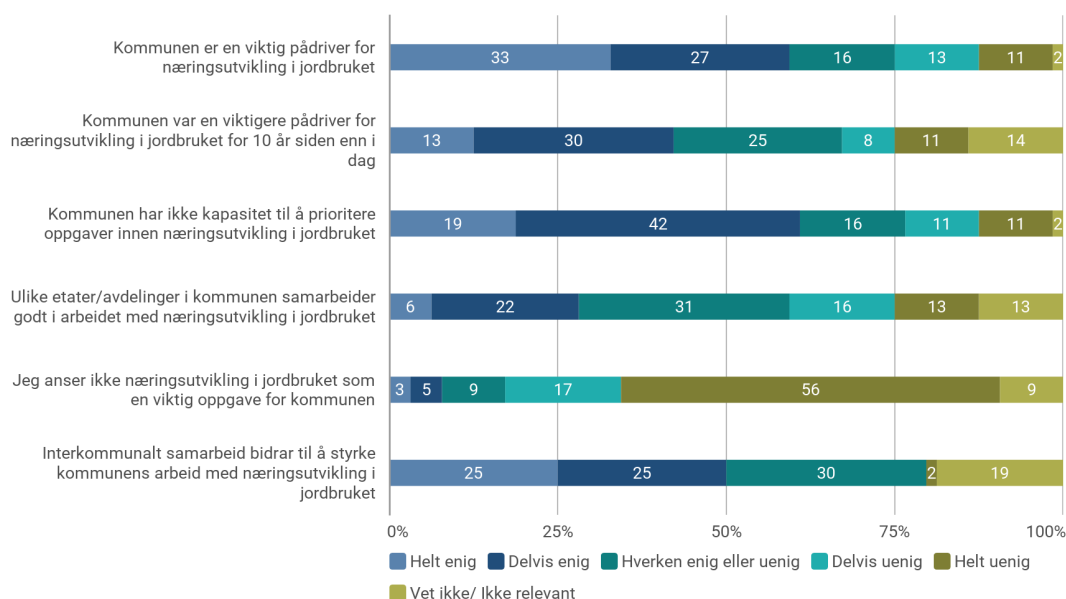

Figur 7. Respondentenes rangering av ulike utsagn om kommunens administrative og politiske ledelse sin kjennskap til, og prioritering av, arbeidsoppgaver innenfor landbruksforvaltning, etter grad av enig/uenighet. N= 65.

33% av respondentene var helt eller delvis enig i at kommunens administrative ledelse har god kjennskap til arbeidsoppgavene som inngår i landbruksforvaltninga, mens 39% av respondentene var helt eller delvis uenige i dette utsagnet. Det var flere respondenter som mente at lokalpolitikerne i kommunen har god kjennskap til og prioriterer jordbruket (43% helt eller delvis enig). Samtidig oppga 38% (helt eller delvis enig) at de opplever at kommunens administrative ledelse prioriterer oppgaver som inngår i landbruksforvaltninga, mens 30% av respondentene var helt eller delvis uenig i dette utsagnet.

3.2.2 Prioritering av arbeid med næringsutvikling i jordbruket

Respondentene ble også bedt om å rangere ulike utsagn om kommunens prioritering av arbeid med næringsutvikling i jordbruket etter grad av enighet/uenighet (se figur 8).

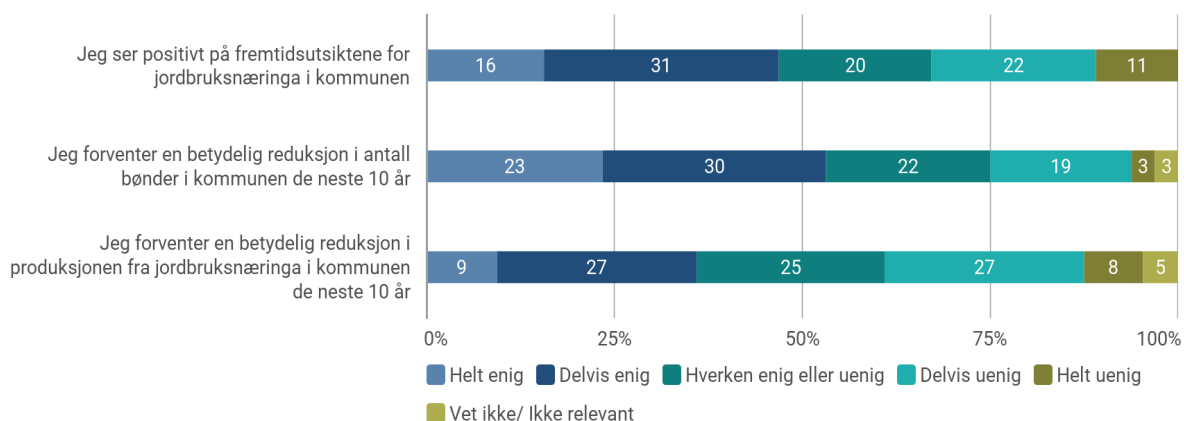

Figur 8: Respondentenes rangering av påstander om kommunenes arbeid med næringsutvikling etter grad av enighet/uenighet. N = 64.

60 % av respondentene var helt eller delvis enig i at kommunen er en viktig pådriver for næringsutvikling i jordbruket, mens kun 24% av respondentene var helt eller delvis uenig i denne påstanden. Det var flere (43%) som var helt eller delvis enig i at kommunen var enn viktigere pådriver for ti år siden enn i dag, enn de som ikke var enig i det (19%). Her er det interessant å merke seg at blant respondentene fra Troms og Finnmark så var det hele 48% som var helt eller delvis enig i at kommunen var en viktigere pådriver for ti år siden, mens blant respondentene fra Nordland var det 34% som var helt eller delvis enig i dette. Videre var 61% helt eller delvis enig i at kommunen ikke har kapasitet til å prioritere oppgaver innen næringsutvikling i jordbruket. Her er det også noe ulikheter mellom svarene fra respondentene fra Nordland (hvor 69% var helt eller delvis enige) og respondentene fra Troms og Finnmark (hvor 54% var helt eller delvis enig). Kun 8% av respondentene var helt eller delvis enig i at næringsutvikling i jordbruket ikke er en viktig oppgave for kommunen, mens hele 56% av respondentene var helt og 17% var delvis uenig i denne påstanden. Majoriteten av respondentene var enig i at interkommunalt samarbeid bidrar til å styrke kommunens arbeid med næringsutvikling i jordbruket, men nesten 50% var hverken enig/uenig eller visste ikke hva de skulle mene om denne påstanden.

3.3 Fremtidsutsikter for jordbruksnæringa

Respondentene ble bedt om å rangere utsagn om fremtidsutsiktene for jordbruksnæringa i kommunen etter grad av enighet/ uenighet (se figur 9).

Figur 9: Respondentenes rangering av utsagn om fremtida for jordbruksnæringa i kommunen etter grad av enighet/uenighet. N=64

Figur 9 viser at det var flere respondenter som ser positivt på fremtidsutsiktene for jordbruksnæringa enn de som ikke gjør det. 47% av respondentene var helt eller delvis enig i at de ser positivt på fremtidsutsiktene for jordbruksnæringa i kommunen, mens 33% var helt eller delvis uenig i denne påstanden. Samtidig var det flere som var helt eller delvis enig i at de forventer en betydelig reduksjon i antall bønder i kommunen de neste ti årene (53%), enn de som var helt eller delvis uenig i denne påstanden (22%). Det var flere respondenter fra Nordland som forventer en betydelig reduksjon i antall bønder i kommunen de neste ti årene (62% var helt eller delvis enig) enn i Troms og Finnmark (46% var helt eller delvis enig).

Det var færre respondenter som forventer en betydelig reduksjon i produksjonen fra jordbruksnæringa de neste ti årene (36% helt eller delvis enig), enn en reduksjon i antall bønder, og det var om lag like mange som var helt eller delvis uenig i denne påstanden (35%). Igjen var det vesentlig flere respondenter fra Nordland som forventer en nedgang i produksjonen (48% var helt eller delvis enig) mot 26% i Troms og Finnmark.

Respondentene fikk også mulighet til å beskrive situasjonen og fremtidsutsiktene for jordbruksnæringa i kommunen. Mange uttrykte bekymringer for ei negativ utvikling av jordbruksnæringa i sine kommentarer, og pekte på utfordringer knyttet til:

- **Økonomi og lønnsomhet:** Det er få bruk igjen hvor hovedinntekta til gårdbrukeren kommer fra landbruksaktivitet. Generelt høye investeringskostnader.
- **Sårbare produsentmiljø:** Få aktive produsenter. En utvikling mot større og færre bruk.
- **Generasjonsskifte og rekruttering:** Mange eldre gårdbrukere og få unge som ønsker seg inn i næringa, blant annet fordi det er gode alternativer til annet arbeid som gir bedre inntekt.
- **Tilgjengelighet av gårdsbruk:** Få gårdsbruk til salgs for de som ønsker seg inn i næringa.
- **Innføring av nye krav til løsdrift og gjødselhåndtering:** Fører til kostbare investeringer, spesielt for melkeprodusenter.
- **Interessekonflikter:** Gjerdehold og rovdyrproblematikk for sauenæringa, samt konflikter med reindriftnæringa.

En av respondentene beskrev situasjonen slik:

«Vi er ved tålegrensen av antallet bruk for å klare å holde matjorda i hevd. Tregt generasjonsskifte, men der brukene har investert i nye framtidretta driftsbygninger, er generasjonsskiftet sikret. Største frafall framover vil være på antallet sauebruk. Her ligger også mulighetene dersom brukene kan omsettes og fortsatt drives som tilleggsnæring til annet yrke».

Men det var også en del respondenter som ga uttrykk for at det også er forhold som gir grunnlag for å se mer positivt på fremtida for jordbruksnæringa i kommunen. Dette kom til uttrykk i form av kommentarer som:

«Landbruket i kommunen står sterkt i lokalsamfunnet og vil ha en fremtid med muligheter».

«Tross en rekke utfordringer er jeg optimistisk med tanke på framtidsutsiktene i jordbruksnæringa, men det må tas noen nødvendige grep nå for å imøtekomme utfordringene næringa står overfor».

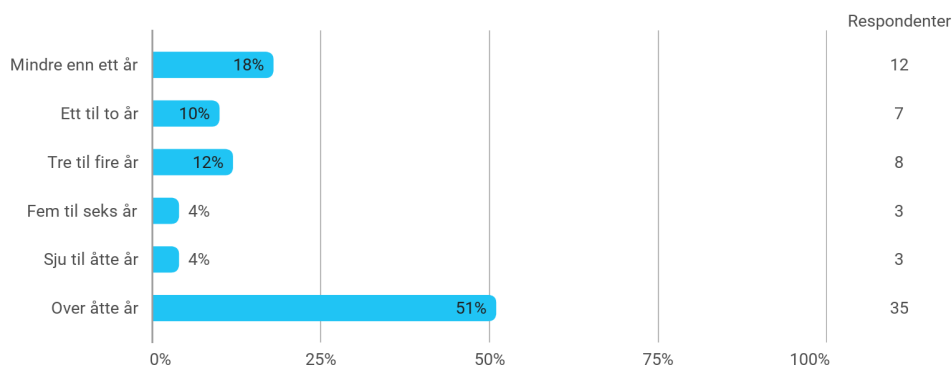
De respondentene som løftet fram positive utviklingstrekk, viste blant annet til eksempler på vellykket generasjonsskifte og at nye krefter har kommet inn i næringa. Dette gjaldt spesielt for bruk der det har vært gjort investeringer, f.eks. omlegging til løsdrift. Videre pekte enkelte av respondentene på at de opplever at flere gårdbrukere ser på muligheter som ligger i lokalmatproduksjon og annen tilleggsnæring, samt produksjon av biogass. Enkelte pekte også på at når utfordringer som følge av klimaendringer øker, og det blir mangel på mat i verden, vil norsk landbruk måtte øke produksjonen. Det var en forventning om at dette kan gi nye muligheter også for jordbruksnæringa i nord.

Flere respondenter ga uttrykk for at de forventer en nedgang i antall produsenter, men ser gode muligheter for de som blir igjen, noe som kommer til uttrykk i denne kommentaren:

«Vi har mye uutnyttet potensiale, det er liten konkurranse om ressursene, og den politiske velviljen er til stede. Så jeg vil si at mulighetene er gode for en vekst. Samtidig så er ressursgrunnlaget relativt spredt og driftsforholdene i forhold til storskala drift har sine begrensninger. En annen utfordring er at miljøet er blitt så lite at man står veldig alene dersom man driver jordbruk. Videre så henger dette sammen med den generelle samfunnsutviklinga der sentraliseringen skaper utfordringer med å opprettholde lokalt tjenestetilbud.»

3.4 Kompetanse og kunnskaps- og veiledningsbehov

Hovedandelen av respondentene var høyt utdannet innen relevante fagområder, og hadde forholdsvis lang erfaring fra arbeid med kommunal landbruksforvaltning. 58% av respondentene hadde 4-6 års utdanning fra høyskole eller universitet, mens 33% hadde 1-3 års utdanning fra høyskole eller universitet. De resterende hadde 3-årig videregående skole eller fagarbeiderutdanning. 86% av respondentene var utdannet innen natur- eller landbruksfaglige studieretninger, resten hadde utdanning fra tekniske eller ingeniørfag (6%), samfunnsfag (6%), økonomi (10%). 12% oppga at de hadde utdanning fra andre fagområder.

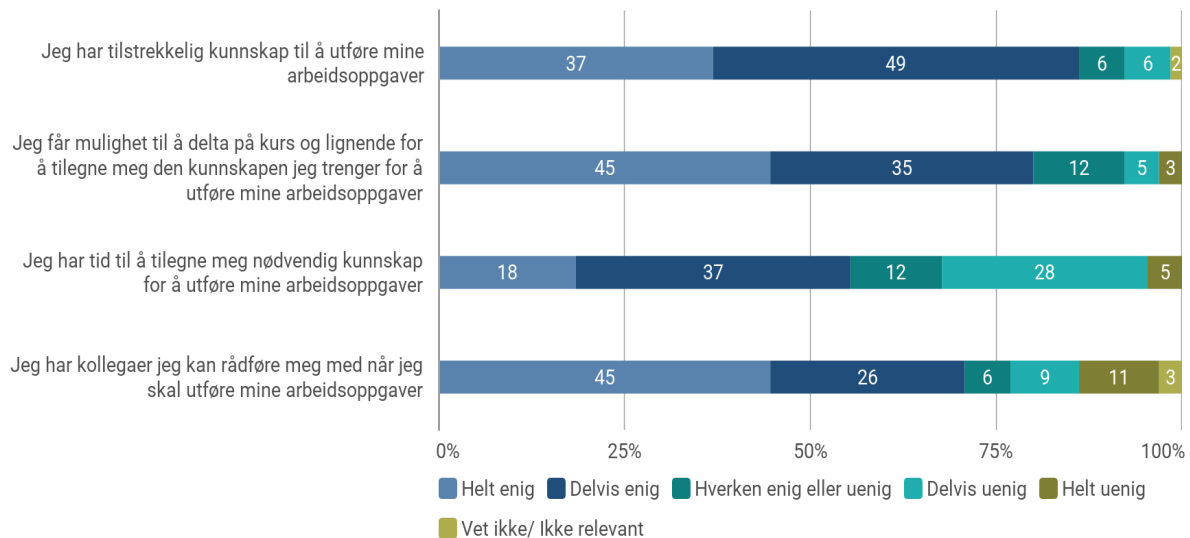

Figur 10: Antall år respondentene hadde arbeidet med kommunal landbruksforvaltning. N = 68

Figur 10 viser at 51 % av respondentene hadde arbeidet mer enn åtte år med landbruksforvaltning i kommunen, mens 18% hadde arbeidet mindre enn ett år. Respondentene fra Nordland hadde noe lengre fartstid fra kommunal landbruksforvaltning med 59% som hadde vært ansatt mer enn 8 år (mot 44% i Troms og Finnmark) og 9% som hadde vært ansatt i mindre enn ett år (mot 25% i Troms og Finnmark).

3.4.1 Kunnskap og kompetanseheving

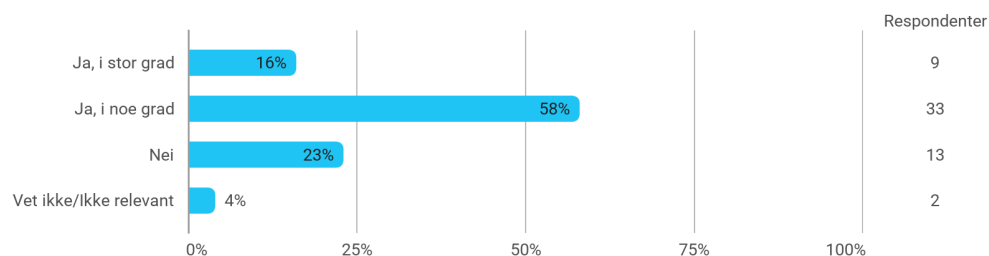
Vi ba respondentene om å rangere ulike utsagn om egen kunnskap og muligheter for kompetanseheving, for å undersøke i hvilken grad de opplever å ha tilstrekkelig kunnskap for å utføre arbeidsoppgavene de er satt til (figur 11).

Figur 11: Respondentenes rangering av ulike utsagn om egen kunnskap og om mulighet for kompetanseheving. N = 65

Figur 11 viser at respondentene opplever å ha tilstrekkelig kunnskap til å utføre arbeidsoppgavene sine, har gode muligheter for kompetanseheving gjennom kurs og lignende, og mange har kollegaer de kan rådføre seg med. Det var noen flere respondenter fra Nordland som var helt eller delvis enig i at de har tilstrekkelig kunnskap (90%) og får mulighet til å delta på kurs (87%) enn respondenter fra Troms og Finnmark (83% og 74% respektivt). Selv om mange (55%) også opplever at de har tilstrekkelig tid til å tilegne seg den kunnskapen de trenger, er dette det utsagnet flest respondenter var helt eller delvis uenig i (33% hvorav 28% er delvis uenig). 50% av respondentene fra Nordland svarte at de har nok tid til å tilegne seg kunnskap, mot 60% i Troms og Finnmark. Det er verdt å merke seg at totalt 20% av respondentene var helt eller delvis uenig i at de har kollegaer de kan rådføre seg med. For respondentene fra Troms og Finnmark gjaldt dette 25% av respondentene.

Respondentene som tidligere i undersøkelsen svarte at de brukte deler av sin arbeidskapasitet på næringsrettet arbeid (figur 3), ble bedt om å svare på om de opplever å ha tilstrekkelig kunnskap til å utføre oppgaver innen næringsutvikling i jordbruket (figur 12).

Figur 12: Svar på spørsmål: Har du tilstrekkelig kunnskap til å utføre oppgaver innen næringsutvikling i jordbruket? N = 57

De fleste av respondentene som arbeider med næringsutvikling opplever at de har tilstrekkelig kunnskap til å utføre disse oppgavene (16% i stor grad og 58% i noe grad). Respondentene som svarte at de ikke har tilstrekkelig kunnskap (23%, dvs. 13 respondenter) ble bedt om å kommentere på hva de ønsker mer kunnskap om. Syv av de 13 respondentene kommenterte på dette.

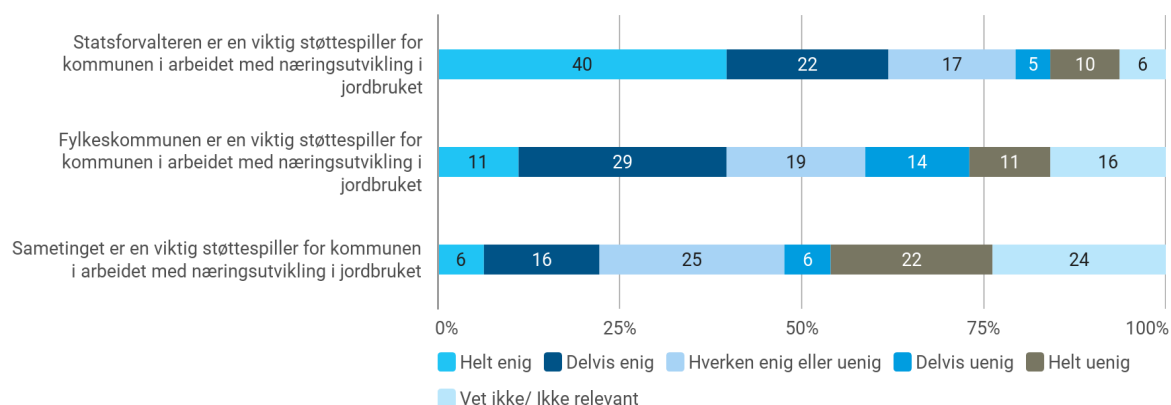
Flere av respondentene beskrev at de ønsket seg mer kunnskap innen økonomi, agronomi og byggetekniske forhold, og påpekte at investeringer kan være forbundet med stor risiko for gårdbrukeren. En respondent bemerket at hen generelt var forsiktig med å gi anbefalinger og råd, i fare for å oppmuntre gårdbrukere til å gjøre investeringer de ikke kan håndtere: «*Bonden driver som regel et enkeltmannsforetak, og jeg ønsker ikke på vegne av kommunen stå som pådriver for investeringer som gjøres med risiko som vil ramme bonden personlig dersom dette viser seg å ikke gi forespeilet avkastning*» (...) «*Med usikre tider/en kortsiktig landbrukspolitikk, høy kostnadsvekst er det veldig vanskelig å gi råd om hva folk bør gjøre. Det økonomiske ansvaret ligger jo på dem*».

To respondenter nevnte at de ønsket eksempler på hva andre kommuner har gjort/kan gjøre for å bidra til næringsutvikling, hvordan kommunen kan følge opp den enkelte gårdbruker, og eksempler på gode kommunale prosesser og samarbeid med Statsforvalteren.

Helt konkret ble det også etterspurt kunnskap om klima og miljø, utnyttelse av beiteressurser vs. skogbruksressurser, småskalaproduksjon og mulighetene som ligger i å videreutvikle lokale råvarer for lokalt salg.

3.4.2 Støtte fra regional myndighet

Respondentene ble bedt om å rangere grad av støtte fra regional myndighet, dvs. fylkeskommunen, Statsforvalteren og Sametinget (se figur 13).

Figur 13: Respondentenes rangering av grad av støtte fra regional myndighet. N=63

De fleste respondentene opplevde at både Statsforvalter og fylkeskommune er viktige støttespillere for kommunene i arbeidet med næringsutvikling. 62% av respondentene var helt (40%) eller delvis (22%) enig i at Statsforvalteren er en viktig støttespiller for kommunen, mens 40% av respondentene var helt (11%) eller delvis (29%) enig i at fylkeskommunen er en viktig støttespiller. Det var flere (25%) som var helt eller delvis uenig i at fylkeskommunen er en viktig støttespiller, enn de som var helt eller delvis uenig i at Statsforvalteren er det (15%). Blant respondentene fra Nordland var det kun 35% som var helt eller delvis enig i at fylkeskommunen er en viktig støttespiller, mot 44% som var helt eller delvis enig i dette utsagnet blant respondentene fra Troms og Finnmark. Det var færre som opplevde at Sametinget er en viktig støttespiller for kommunen i arbeidet med næringsutvikling (22% helt eller delvis enig) og betydelig flere som var hverken enig eller uenig i dette utsagnet (25%) eller som ikke visste (24%). Dette er naturlig siden Sametinget ikke er like aktuell som støttespiller for alle kommuner.

Respondentene ble bedt om å komme med forslag på hvordan regionale myndigheter kan bli en bedre støttespiller for kommunen i arbeidet med næringsutvikling. Kommentarene omhandlet både forslag på hvordan regional myndighet kan støtte kommunene i deres arbeid, støtte jordbruksnæringa direkte, samt jobbe politisk for å øke bevisstheten om betydningen av jordbruksnæringa.

Når det gjelder regionale myndigheter sin støtte til kommunene omhandlet kommentarene at de i enda større grad kan bidra til:

- **Kompetanseheving i kommunene:** Det var ønskelig at kommunene følges opp med mer målrettet handling fra regional myndighet, konkrete eksempler på hvordan de kan jobbe med næringsutvikling og informasjon om ulike ordninger.
- **Nettverksbygging blant kommunene:** Det var et ønske om at regionale myndigheter bidra til å legge til rette for erfaringsutveksling mellom kommuner, spesielt mellom kommuner som har lyktes med næringsrettet arbeid og kommuner som har mindre erfaring med dette.
- **Samhandling mellom ulike instanser på regionalt nivå:** Det ble oppfordret til at virkemidler forvaltet av fylkeskommunen og Statsforvalterembetene i større grad samordnes, at tiltak bør administreres fra samme myndighet og at søknadsprosesser forenkles.
- **Næringsutvikling i jordbruket gjennom planprosesser:** Det var ønskelig at regionale myndigheter bidrar til å dele eksempler på kommunale planprosesser som har bidratt til næringsutvikling og ivaretagelse av landbruksinteresser, samt synliggjøre mulighetene som ligger til rette for næringsutvikling gjennom planarbeid.

Enkelte pekte på at regionale myndigheter bør gi kommunens rolle som næringsutvikler i jordbruket større oppmerksomhet, som eksemplifisert i denne kommentaren:

«Arrangere kurs for kommuneansatte der det med næringsutvikling i landbruket blir verdsatt på høyde med kontrollfunksjon for landbruksforvaltningen. Uten bønder og ei landbruksnæring vil det heller ikke være behov for verken næringsutviklere eller kontrollører!!»

Når det gjelder å støtte jordbruksnæringa direkte, oppfordret enkelte av respondentene til at regionale myndigheter i større grad deltar på møteplasser med bønder og invitere til samlinger for å få innspill og bedre forståelse for næringas behov og utbedre veiledningsmateriell og nettsider rettet mot bønder for å informere om muligheter og virkemidler.

Videre oppfordret flere av respondentene til at regionale myndigheter i større grad kan jobbe politisk, både ovenfor kommunens politiske ledelse og nasjonale myndigheter, for å øke forståelse av betydningen av, og verdiskapingspotensialet i, jordbruksnæringa. Dette er eksemplifisert i disse kommentarene:

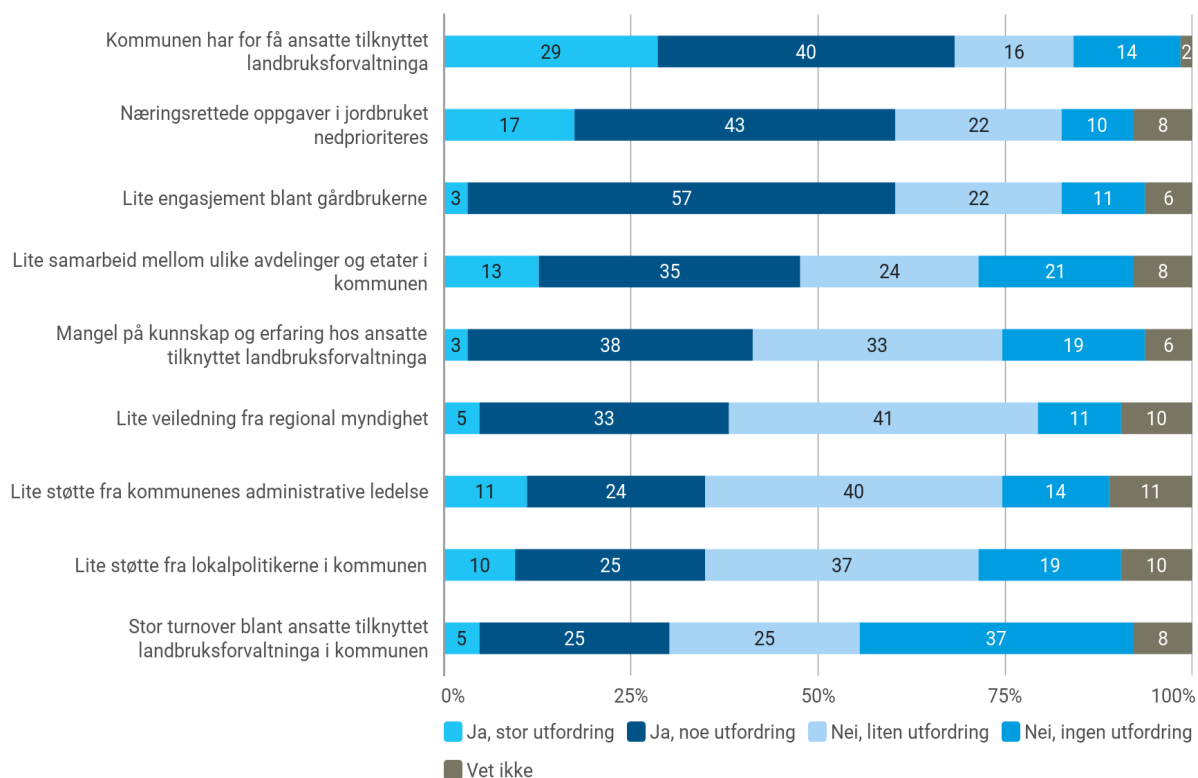
«Regional (og nasjonal) myndighet må gi bøndernes arbeid et løft ved å uforbeholdent (og høyt og tydelig) anerkjenne deres viktighet».

«Næringsutvikling i landbruket må løftes opp som et viktigere tema når kommunal og politisk ledelse i kommunen har møter med Statsforvalter og fylkeskommune».

«Matsikkerhet og sjølforsyning er viktig uansett hvilken kommune vi bor i. Derfor er det viktig at regional myndighet innehar kompetanse og bruker virkemidlene slik at det sikrer bosetting og næringsutvikling utfra det potensialet den enkelte kommune har».

3.5 Utfordringer for kommunens arbeid med næringsutvikling i jordbruket

Respondentene ble bedt om å rangere ulike forhold som kan være en utfordring for kommunens arbeid med næringsutvikling. Figur 14 viser at respondentene generelt anså utfordringene knyttet til forholdene de skulle rangere som forholdsvis små («ja, noe utfordring»).

Figur 14: Respondentenes rangering av forhold som kan være en utfordring for kommunens arbeid med næringsutvikling. N=63

At kommunen har for få ansatte tilknyttet landbruksforvaltninga ble ansett som den største utfordringen blant respondentene (29% svarte ja, dette var en stor utfordring, 40 % ja, dette er noe utfordring. Blant respondentene fra Nordland svarte hele 82% at dette er en utfordring (34% ja, stor utfordring, 48% ja, noe utfordring). Den neste utfordringen som utmerker seg, er at næringsretta arbeid nedprioriteres (også veldig mange av respondentenes kommentarer som handlet om at de ansatte har lite tid til oppgaver som ikke er lovpålagt). Videre opplever nærmere 60% av respondentene at lite engasjement blant gårdbrukerne er en utfordring. Mangel på samarbeid internt i kommunen kommer også forholdsvis høyt opp på lista over utfordringer (om lag 50% syntes dette er en utfordring), og nærmere 40% opplevde mangel på kunnskap blant de ansatte og veiledning fra regionale myndigheter som en utfordring. Det var færre som pekte på mangel på støtte fra lokalpolitikere og administrativ ledelse som utfordrende, samt utskiftning blant de ansatte i kommunen.

Respondentene fikk mulighet til å kommentere på andre forhold som skaper utfordringer for kommunens arbeid med næringsutvikling, og hva de anser som de største utfordringene.

Mange av respondentene mente at den største utfordringen for næringsutvikling i jordbruket er at det er **dårlig økonomi i næringa og kostbart å gjøre investeringer**. Flere av kommentarene dreide seg om at lav lønnsomhet gjør at bønder vegrer seg for, eller ikke har økonomi til, å investere. Dette fører til lav rekruttering siden terskelen for å etablere seg blir høy. Et eksempel er denne kommentaren:

«Bøndene tjener for lite til å kunne leve av gården alene. Dette er den største utfordring for å få til økt satsning innenfor jordbruket».

Det ble pekt på andre utfordringer i næringa som kan ha betydning for næringsutvikling, blant annet knyttet til rovdyrpolitikk, klima, stor andel leiejord, begrenset tilgang på areal, samt at det er få gårdsbruk til salgs for de som vil inn i landbruket. Det ble også nevnt at få bønder gir lite fagmiljø og at

den generelle samfunnsutvikling med mange eldre og få unge i distriktene bidrar til driftsnedleggelse. Et eksempel er denne kommentaren:

«Det faktum at gjennomsnittsalderen hos gårdbrukeren er høy tror jeg medfører at initiativet og etterspørselen etter arbeid med næringsutvikling i jordbruket svekkes».

En annen utfordring er at **lange avstander og få produsenter** gjør det vanskelig å mobilisere næringa, eksemplifisert med denne kommentaren:

«Det lille produsentmiljøet gjør at det ikke kan forsvares å bruke store ressurser på administrativt arbeid innenfor landbruk. Det er også vanskelig å få oppslutning fra næringa på arrangementer når det er så få bønder og store avstander».

Veldig mange av kommentarene dreide seg om at **dårlig kommuneøkonomi og manglende kapasitet i kommunal landbruksforvaltninga** begrenser kommunens mulighet til å bidra til næringsutvikling i jordbruket. Det ble blant annet nevnt at det kan være vanskelig for kommuneadministrasjonen å prioritere ressurser til landbruksforvaltninga, når det er få bønder i kommunen. Et eksempel er denne kommentaren:

«Kommunekassene er tomme, og næringsutvikling i jordbruket, som øvrig næringsutviklingsarbeid, nedprioriteres i konkurranse med oppvekst, helse og omsorg».

En annen pekte spesielt på at det er utfordrende for små kommuner å ha kapasitet til å følge opp forvaltningsoppgavene de har, inkludert på landbruksområdet:

«Utfordringa med for liten kapasitet gjelder for mange andre oppgaver også - vi er en liten administrasjon som har de samme kravene som større kommuner med flere ressurser».

«Det er alltid en annen oppgave som er mer viktig».

I denne sammenheng var det også flere som viste til at de opplevde at arbeidet med landbruksforvaltning **ikke blir tilstrekkelig prioritert i kommunens administrasjon**. Enkelte nevnte også **mangel på politisk vilje**, mens én nevnte at jordbruket nedprioriteres i arealsaker. Eksempler på dette er disse kommentarene:

«Den største utfordringen for kommunenes arbeid med næringsutvikling i jordbruket er at enkeltpersonfortakene i jordbruket ikke har samme status i politisk og administrativ ledelse, som større bedrifter med mange ansatte».

«Ressurser og politisk vilje. Lovpålagte oppgaver må prioriteres. Deretter kommer planarbeid og bedre oppfølging av lovpålagte oppgaver. Næringsutvikling i landbruket er ikke noe kommunen «må» gjøre».

Flere av respondentene vektla at for å lykkes med næringsutvikling er det viktig at kommunen har **engasjerte og dedikerte ansatte**, som eksemplifisert i denne kommentaren:

«Det må være personlig engasjement og god kompetanse skal dette lykkes. Saksbehandler bør ha personlig erfaring med næring. En ansatt som aldri selv har tatt risiko og ikke investert har lite troverdighet ute i næringa. Dette er ikke bare skrivebordsarbeid, men krever erfaring og ENGASJEMENT. Mange kan lære seg å behandle søknad om produksjonstilskudd, men å bli god på næringsutvikling er ikke gitt alle».

En annen respondent kommenterte at det kan være problematisk for kommunalt ansatte å både utføre kontrolloppgaver og næringsrettede oppgaver, som eksemplifisert i denne kommentaren:

«Vi er blitt mer og mer et kontrollorgan. Blir vi da sett på som en naturlig partner fra utøverne i kommunen?».

Noen av respondentene kommenterte at de så på **mangel på kunnskap og erfaring hos saksbehandlerne** i landbruksforvaltninga i kommunen som en utfordring, samt små fagmiljø og

mangel på nettverk, spesielt for ansatte i små kommuner. En pekte også på at det er behov for mer støtte fra regionale myndigheter.

Enkelte av kommentarene omhandlet **kommunenes organisering av arbeidet med landbruksforvaltninga**. Dette dreide seg blant annet om disponering av stillingsressurser, organisering av landbruksforvaltninga i kommuneorganisasjonen, usikkerhet som følge av omorganisering og etablering av interkommunalt samarbeid.

3.6 Tiltak for å styrke kommunens arbeid med næringsutvikling i jordbruket

Respondentene ble bedt om å kommentere på hva de mener er det viktigste kommunen gjør for å bidra til næringsutvikling i jordbruket, og hva som skal til for å styrke dette arbeidet. Kommentarene nedenfor viser at respondentene kom inn på mange av de samme forholdene når de skulle beskrive utfordringer og tiltak for å styrke kommunens arbeid med næringsutvikling i jordbruket.

Mange av kommentarene dreide seg også i denne sammenhengen om at tiltak for å **styrke økonomien i jordbruksnæringa** er avgjørende for næringsutvikling, og at dette også er noe kommunen kan bidra til. Eksempelvis ble det nevnt at det er spesielt viktig med ordninger for å rekruttere nye produsenter og økonomisk støtte til de som er i en etableringsfase. Et eksempel på dette finner vi i denne kommentaren:

«Jordbruket i Norge må først bli en bærekraftig næring som gir et utkomme og et overskudd som tillater å investere i ny virksomhet. Den dagen vil det nok bli en enkel sak å få bøndene med på nye eventyr».

Videre handlet mange av kommentarene om viktigheten av **tilstrekkelige ressurser innen landbruksforvaltninga**, inkludert nok ansatte med god kompetanse. Enkelte la vekt på at lovpålagte oppgaver må og skal komme først, og at rask og ryddig saksbehandling også bidrar til at ansatte i kommunen får kompetanse og forståelse for næringas behov. Dette bidrar igjen til å skape den tillitten som er nødvendig for å kunne ha en rolle som næringsutvikler. Et eksempel er disse kommentaren:

«Flere ressurser slik at man kan bli god på noen områder fremfor å favne over alle områdene som 1 person. Det er tilnærmet umulig å bli god på alt og holde seg oppdatert samtidig. Det kjennes ut som en evig kamp».

«Kommunen må primært sikre seg kompetanse og ressurser til å utføre lovpålagte forvaltningsoppgaver. Sekundært kommer næringsutvikling. Grunnlaget for dette er at den viktigste utviklingsfaktoren er en kompetent og tilstedeværende forvaltning. Når den er på plass vil et generelt utviklingsarbeid være komplimenterende».

En respondent kommenterte at det bør settes lovpålagte krav og øremerkede midler til arbeid og rapportering på næringsutvikling, utover kommunens egne budsjett.

Videre nevnte mange viktigheten av å **være tilgjengelig** for næringsaktørene. Dette kom til uttrykk gjennom uttrykk som: være tilstede, «være på», imøtekommende, tilgjengelig, proaktiv, engasjert, drive oppsøkende virksomhet, kommunen må vise at en «bryr seg», yte mer enn lovpålagte oppgaver – se og hjelpe de som ønsker å satse. Hjelp bøndene å se muligheter fremfor begrensninger. Det ble også lagt vekt på at politikerne må være proaktive. Et eksempel er disse kommentarene:

«I enda større grad bruke ressurser på å "bry seg" - og vise det utad. Bonden må føle at kommunen og samfunnet rundt ser viktigheten av jobben han gjør».

«Vise genuin interesse og støtte jordbruket og dets samfunnsoppdrag, viktigheten av verdiskapningen fra jordbruket i et beredskaps-, suverenitetshevdelses- og matsikkerhetsperspektiv. Være "på" og ha kapasitet og kunnskap til å gå inn i hver enkelt utviklingssak».

Kommunen kan også bidra til næringsutvikling ved å skape **møteplasser for næringa og initiere mobiliseringsprosjekter**, arrangere møter, gjerne i samarbeid med regionale myndigheter. Videre ble det pekt på at det er viktig å sette seg inn i næringas behov og utfordringer og å legge til rette for samarbeid mellom kommunen og næringa. Flere la vekt på at det er viktig at gårdbrukerne er med som initiativtaker i prosjekter og satsninger som kommunen går i gang med, og at prosjektene bør fokusere på å skape gode miljøer, motivere næringa, skape engasjement og entusiasme. Dette kommer til uttrykk i disse kommentarene:

«Initiativ i fra gårdbrukerne selv er avgjørende, fordi de må ha et prosjekt de brenner for, for å få en utvikling».

«Tett dialog med brukerne. Være motiverende samtidig som man følger tett opp at regelverket følges. Få tillit hos brukerne og vær dyktig. Hvis man ikke leverer, vil man bli avskrevet av bøndene og de vil ikke ha forventninger til kommunen. Dersom man er litt fremoverlent får man til mye mer».

Kommunen kan **gi råd, veiledning og informasjon** om muligheter både med tanke på støtte- og tilskuddsordninger, men også være en sparringspartner for næringsaktørene i en startfase, samt gi råd om investeringer og utvidelse av drift, og ved eierskifte. Kommunen bør også bidra til rekruttering blant annet ved å støtte opp om utdanningstilbud og ivareta ungdommens behov for økt kompetanse og innsikt i primær næringa.

Kommunen skal som en del av sin saksbehandling gi uttalelser til **søknader om investeringsstøtte til Innovasjon Norge**. Flere pekte på at de gjør oppgaver utover dette, for eksempel ved at de gir veiledning og råd i forbindelse med søknader til Innovasjon Norge og jobber politisk for øke de økonomiske støtteordningene hos Innovasjon Norge.

Videre ble det pekt på at **næringsutvikling foregår gjennom kommunal planlegging**, ved at jordbrukets interesser, inkl. jordvern, ivaretas i kommunens plan- og tiltaksarbeid, samt at landbrukets betydning for nærings- og dirstriksutvikling synliggjøres i kommunale planer og strategier for næringsutvikling. Videre ble det pekt på at det er viktig å følge opp driveplikten, sikre god saksbehandling av konsesjons- og delingssaker, og oppfordre til omsetning av landbrukseiendommer.

Enkelte av respondentene pekte også på at **kommunen trenger mer veiledning og kompetanse** for å gjøre en bedre jobb innenfor næringsutvikling, og pekte på at det er vanskelig å finne fram til god faglitteratur og forskningsresultater. Videre pekte enkelte på at **interkommunalt samarbeid**, og også samarbeid mellom næringsselskap i kommunen og landbrukskontoret, vil kunne styrke arbeidet med næringsutvikling.

Flere av kommentarene pekte også på viktigheten av å skape større **politisk bevissthet om viktigheten av jordbruket** i kommunen for å sikre at arbeidet med næringsutvikling prioriteres. Et eksempel er disse kommentarene:

«Det må skapes bevissthet hos alle, fra saksbehandlere i forskjellige etater, til ledelsen og politikere, om viktigheten av jordbrukets utvikling i kommunen».

«Ved en sterkere regional og nasjonal anerkjennelse av næringa, vil politisk og administrativ oppmerksomhet rettes rett vei».

4 Oppsummering og diskusjon

Denne rapporten presenterer resultater fra en spørreundersøkelse om nordnorske kommuners arbeid med næringsutvikling i jordbruket. I dette kapittelet oppsummerer vi de viktigste funnene fra spørreundersøkelsen og diskuterer funnene opp mot resultater fra andre relevante undersøkelser av distriktskommuners arbeid med næringsutvikling. Det er viktig å understreke at vi ikke har foretatt en omfattende litteratursammenstilling i forbindelse med skrivingen av rapporten.

4.1 Ressursbruk og prioritering av næringsrettet arbeid i jordbruket

Resultatene fra spørreundersøkelsen viser at ansatte tilknyttet landbruksforvaltninga i nordnorske kommuner har et sterkt engasjement for, og ønsker å bidra til, næringsutvikling i jordbruket. Den største utfordringen ser ut til å være å finne tid til å utføre næringsrettet arbeid når andre lovpålagte oppgaver venter. Hovedandelen av respondentene (72%) anslo at de bruker mellom 1-20% av sin arbeidskapasitet på næringsrettet arbeid i jordbruket (se figur 3), og nærmere 60% opplevde at de er tillagt flere arbeidsoppgaver enn de har kapasitet til å følge opp på en tilfredsstillende måte (se figur 6). Videre anslo 63% av respondentene at næringsrettet arbeid i jordbruket samlet sett utgjør et halvt årsverk eller mindre i kommunens administrasjon (se figur 5). 60% av respondentene var helt eller delvis enig i at kommunen ikke har kapasitet til å prioritere oppgaver innen næringsutvikling i jordbruket (se figur 8). Undersøkelsen viser videre at de ansatte i stor grad erfarer at kommunen har kapasitet til å følge opp lovpålagte oppgaver som tilskuddsforvaltning og lovforvaltning. Mellom 60 - 70% av respondentene var helt eller delvis enig i dette. Det var betydelig færre, om lag 30%, som mente at kommunen setter av nok ressurser til å følge opp næringsutvikling i jordbruket på en tilfredsstillende måte (se figur 6).

Undersøkelsen tegner et klart bilde av at kommunene i Nord-Norge setter av få ressurser til arbeidet med næringsutvikling i jordbruket, og gir grunnlag for å anta at mangel på ressurser begrenser kommunens mulighet til å prioritere arbeidet med næringsutvikling. Dette understøttes også av at respondentene rangerte «Kommunen har for få ansatte tilknyttet landbruksforvaltning» som den største utfordringen for kommunens arbeid med næringsutvikling i jordbruket (se figur 14).

Disse resultatene samsvarer godt med funn fra en spørreundersøkelse om næringsutvikling i norske distriktskommuner gjennomført av Aarsæther m.fl. (2020). Denne undersøkelsen var rettet mot næringsansvarlig/kommunens administrative ledelse i distriktskommuner, og representerer synspunkter fra 115 respondenter. Undersøkelsen viser at mange av kommunenes ansatte, utover nærings sjef/rådgiver, rådmann og ordfører, er involvert i kommunens arbeid med næringsutvikling. Det er interessant å merke seg at dette hovedsakelig var stillinger knyttet til primærnæringene landbruk, jordbruk og skogbruk. Også den undersøkelsen dokumenterer at det settes av lite ressurser til næringsutvikling i norske distriktskommuner. 30 % av respondentene oppga at det samlede næringsrettede arbeidet (innen alle sektorer, inkl. landbruk) utgjorde inntil ett årsverk av kommunens samlede administrasjon, mens 22 % oppga at tilsvarende innsats utgjorde tre eller flere årsverk. Videre viste undersøkelsen at størrelsen på kommunen samsvarte med hvor mange årsverk som var satt av til næringsrettet arbeid i kommunens administrasjon.

4.2 Fremtidsutsiktene for jordbruksnæringa i kommunen

Flere respondenter så positivt på fremtidsutsiktene for jordbruksnæringa i kommunen enn de som ikke gjorde det. Samtidig var det flere som var helt eller delvis enig i at de forventer en betydelig reduksjon i antall bønder i kommunen de neste ti årene (53%), mot 22% som var helt eller delvis uenig i denne påstanden (se figur 9). Disse resultatene kan være noe overraskende med tanke på utviklingstrendene for jordbruket i nord (se figur 1). Ikke desto mindre kan fremtidstro være et godt utgangspunkt for å lykkes med næringsrettet arbeid.

4.3 Kunnskap, veiledning og støtte

Hovedandelen av respondentene var høyt utdannet innen relevante fagområder og hadde forholdsvis lang erfaring fra arbeid med kommunal landbruksforvaltning. Respondentene opplevde i stor grad å ha tilstrekkelig kunnskap til å utføre arbeidsoppgavene sine, at de har gode muligheter for kompetanseheving gjennom kurs og lignende, og mange hadde kollegaer de kan rådføre seg med. Om lag halvparten av respondentene opplevde også at de har tid til å sette seg inn i den kunnskapen de trenger, selv om dette var det utsagnet flest respondenter var helt eller delvis uenig i (33% hvorav 28% er delvis uenig) (se figur 11).

Samtidig viser undersøkelsen vår at nærmere 25% av respondentene opplevde at de ikke har den kunnskapen de trenger for å utføre næringsrettede oppgaver (se figur 12). Econ og Nordlandsforskning gjennomførte i 2005 og 2006 et prosjekt som hadde til hensikt å forbedre førstelinja for næringsutvikling og fant tilsvarende resultater. 47 kommuner fra ulike deler av landet var med i prosjektet og i sluttrapporten fra prosjektet løftes betydningen av kompetanseheving blant kommunalt ansatte som jobber med næringsutvikling frem. Rapporten anbefaler å styrke landbruksansatte sin kompetanse innen næringsutvikling. Den peker blant annet på at mange av de som jobber med næringsutvikling i kommunene, og da spesielt ansatte med tilknytning til landbruksforvaltning, hovedsakelig utfører forvaltningsoppgave og dermed kan ha mindre erfaring med å kompetanse på næringsutvikling (ECON og Nordlandsforskning, 2007).

Det er nå gått nærmere tre år siden regionreformen, som innebar at flere av utviklingsoppgavene innenfor landbruk ble overført fra Statsforvalteren til fylkeskommunen, ble iverksatt. Vi fant imidlertid at flere av respondentene ser på Statsforvalteren som en viktigere støttespiller i arbeidet med næringsutvikling enn fylkeskommunen (se figur 13). Mange av respondentene ga også i sine kommentarer uttrykk for at de opplever at Statsforvalteren er den viktigste støttespilleren for kommunen på dette området. En mulig forklaring på dette kan være at disse oppgavene tidligere har vært tillagt Statsforvalteren, og at det nødvendigvis vil ta tid for fylkeskommunen å opparbeide samme samarbeidsforhold som Statsforvalteren og kommunene har fått utvikle over tid. I spørreundersøkelsen til Aarsæther m.fl. (2020) rangerte respondentene fylkeskommunen som den viktigste samarbeidspartneren i arbeidet med næringsutvikling. Det er naturlig at svarene mellom denne undersøkelsen og vår er ulike, siden førstnevnte omhandler alt kommunalt arbeid med næringsutvikling (ikke bare landbruk). Det er også verdt å merke seg at respondentene i vår undersøkelse i forholdsvis liten grad opplevde mangel på støtte fra regionale myndigheter som utfordrende for kommunens arbeid med næringsutvikling (se figur 14).

4.4 utfordringer knyttet til kommunenes arbeid med næringsutvikling i jordbruket

Som tidligere omtalt, viser undersøkelsen helt klart at mangel på ressurser er den største utfordringen for kommunens arbeid med næringsutvikling. Nærmere 70% av respondentene mente at det er en utfordring at kommunen har for få ansatte tilknyttet landbruksforvaltninga. Dette samsvarer godt med at den neste utfordringen som utmerket seg er at næringsretta arbeid nedprioriteres. Det er interessant å merke seg at nærmere 60% mente at lite engasjement blant gårdbrukerne er en utfordring, dog beskrevet som en liten utfordring. Lite samarbeid internt i kommunen kom også høyt opp på lista over utfordringer. Det var færre som opplevde at mangel på veiledning fra regionale myndigheter, støtte fra lokalpolitikere og administrativ ledelse, samt utskiftning blant de ansatte er utfordrende (se figur 14).

I kommentarene kom det dessuten tydelig frem at mange av respondentene anså dårlig økonomi i landbruksnæringa som en viktig utfordring for arbeidet med næringsutvikling. De pekte på at dårlig økonomi i næringa gjør at færre bønder kan satse og investere, og at det bidrar til lav rekruttering.

Einassdottir m.fl. (2021) har undersøkt hva som kjennetegner næringsutviklingsarbeidet i 17 norske kommuner som alle har hatt en mer positiv næringsutvikling enn hva befolkningsutviklingen skulle tilsi. I likhet med vår undersøkelse fant de at kapasitet kan være en utfordring, da selv for kommuner som i stor grad lykkes i sitt arbeid med næringsutvikling. Flere av kommunene som deltok i undersøkelsen til Einassdottir m.fl. (2021) beskrev at avveiningene mellom lovpålagte oppgaver og prioritering av næringsutvikling kan være utfordrende, samt at faglig kompetanse og/eller kapasitet i administrasjonen kan være en barriere for tilrettelegging for næringsutvikling.

4.5 Tiltak for å for å styrke kommunens arbeid med næringsutvikling i jordbruket

Generelt var det mye overlapp mellom forhold som respondentene opplevde som utfordrende for kommunens arbeid med næringsutvikling og tiltak de foreslo for å styrke kommunens arbeid på dette området. Undersøkelsen gir ikke grunnlag for å si noe om hva som vil være de viktigste tiltakene for å styrke kommunens arbeid med næringsutvikling i jordbruket, men respondentene pekte på noen tiltak de anså som viktige:

- Styrke økonomien i jordbruksnæringa
- Sikre tilstrekkelig ressurser i kommunal landbruksforvaltning
- Sørge for at de ansatte i kommunen er dedikert til næringsutviklingsarbeid, og evner å legge til rette for godt samarbeid med næringa
- Skape møteplasser for næringa og legge til rette for mobiliseringsarbeid
- Ivareta næringsutvikling i kommunal planlegging
- Interkommunalt samarbeid
- Veiledning og kunnskapsformidling
- Skape større politisk bevissthet om viktigheten av jordbruksnæringa i kommunen

Flere av disse tiltakene samsvarer godt med tiltak som Einassdottir m.fl. (2021) trekker frem. De konkluderer blant annet med at kommuner med vellykket arbeid for næringsutvikling (i) er opptatt av at næringsutviklingsarbeidet er godt forankret både i kommunens administrative og politiske ledelse, (ii) har jevn dialog med næringslivet og relevante næringsaktører i egen kommune for å involvere lokalt næringsliv i strategisk planlegging, og for å forstå næringslivets behov, og (iii) og er opptatt av å legge til rette for tverrsektorielt samarbeid innad i kommuneadministrasjonen for å involvere ulike sektorinteresser i næringsplanarbeid.

I vår undersøkelse ble det pekt på at det er viktig å skape økt bevissthet blant politisk og administrativ ledelse i kommunen om betydningen av landbruksnæringa for næringsutviklinga i kommunen. Undersøkelsen gir imidlertid ikke grunnlag for å trekke klare konklusjoner om hvorvidt respondentene opplevde at kommunens administrative ledelse og lokalpolitikere støtter opp under og prioriterer arbeidet med næringsutvikling. Nærmere 30% av respondentene ville hverken si seg enig eller uenig i utsagn om dette, mens om lag 40% opplever at lokalpolitikere og kommunens administrative ledelse prioriterer arbeid med næringsutvikling i jordbruket (se figur 7). Enkelte av respondentene ga imidlertid uttrykk for at de erfarer at landbruk ikke nødvendigvis anerkjennes som en næring på lik linje med andre næringer av kommunens politiske og administrative ledelse.

Betydningen av å forankre og sikre oppslutning om næringsutviklingsarbeidet hos politisk og administrativ ledelse i kommunen omtales i alle de tre studiene vi har referert til (Aarsæther m.fl., 2020; Econ og Nordlandsforskning, 2007 og Einassdottir m.fl., 2021). Blant annet konkluderer Econ og Nordlandsforskning (2007) med at mange kommuner i større grad bør sette næringsutvikling på

dagsorden og sikre at utviklingsarbeidet får politisk og administrativ oppmerksomhet. Aarsæther m.fl. (2020) fant at «ordførers lobbyvirksomhet», dvs. at ordførere påvirker opp mot sentralt nivå, var blant de tiltakene som skåret høyest i kommunenes rangering av virkemidler for næringsutvikling, og mener dette indikerer at politisk engasjement for utviklingsarbeid er svært viktig.

De tre studiene løfter også alle frem at samarbeid er avgjørende for vellykket næringsutviklingsarbeid. Dette gjelder både samarbeid internt i kommunen, med andre kommuner/ regionale myndigheter og opp mot næringslivsaktørene. Alle disse formene for samarbeid ble ansett som viktig for å lykkes med næringsutvikling også blant respondentene i vår undersøkelse.

Vår undersøkelse viser at det er lite samarbeid mellom ulike etater/ avdelinger i kommunen om arbeid med næringsutvikling i jordbruket (se figur 4). Respondentene vurderte at mangel på samarbeid internt i kommunen kan skape utfordringer for kommunens arbeid med næringsutvikling (se figur 14). Videre pekte flere av respondentene på ivaretagelse av landbruksinteresser i kommunal planlegging som et viktig tiltak i arbeidet med næringsutvikling i jordbruket. Dette kan indikere at det er behov for bedre koordinering og samarbeid mellom ulike avdelinger/etater i kommunen for å styrke arbeidet med næringsutvikling i jordbruket, og sikre at ansatte med tilknytning til landbruksforvaltning i større grad involveres i kommunale planprosesser. Disse funnene samsvarer med Econ og Nordlandsforskning (2007) som konkluderer med at det er behov for større integrering, samordning og samarbeid mellom kommunens landbruksansatte og øvrig næringsapparat i kommunen.

Undersøkelsen vår gir ikke grunnlag for å trekke klare konklusjoner omkring respondentens syn på interkommunalt samarbeid og betydningen av dette for arbeid med næringsutvikling i jordbruket. Majoriteten av respondentene var enig i at interkommunalt samarbeid bidrar til å styrke kommunens arbeid med næringsutvikling i jordbruket, men nesten 50% var hverken enig eller uenig, eller de visste ikke hva de skulle mene om denne påstanden (se figur 8). Samtidig nevnte flere interkommunalt samarbeid som et tiltak for å styrke kommunens arbeid med næringsutvikling, og etterspurte gode eksempler på hvordan andre kommuner har lykkes med næringsrettet arbeid i jordbruket.

Undersøkelsen til Aarsæther m.fl. (2020) viste at mer enn 9 av 10 kommuner (92 %) vurderte samarbeid med andre kommuner som middels eller svært viktig i næringsutvikling. Også studien gjennomført av Econ og Nordlandsforskning (2007), etterlyser bedre systemer for gjensidig erfaringsutveksling mellom kommuner, og peker på at nettverksbygging og erfaringsutveksling med andre kommuner er svært verdifullt for kommunenes arbeid med næringsutvikling.

Respondentene i vår undersøkelse var også opptatt at kommunen må legge til rette for et godt samarbeid med landbruksnæringa for å lykkes med næringsutviklingsarbeidet. Dette samsvarer med Aarsæther m.fl. (2020) som fant at det er stor grad av samarbeid og kontakt mellom kommunen og næringsaktører, gjerne i form av enkeltbedrifter som tar kontakt med kommunen. Over halvparten av kommunene som svarte på undersøkelsen til Aarsæther m.fl. (2020) vurderte at samarbeid med næringa er en viktig oppgave for å bidra til næringsutvikling. Også Econ og Nordlandsforskning (2007) og Einasdottir m.fl. (2021) pekte på at god kontakt og dialog opp mot næringslivet er avgjørende for å lykkes med næringsrettet arbeid. Samtidig er det verdt å merke seg at flere av respondentene i vår undersøkelse kommenterte at det å lykkes med å mobilisere for næringsutvikling ikke nødvendigvis passer for alle. Det krever dedikerte og engasjerte ansatte som har god kjennskap til og evner å skape gode relasjoner med næringa.

5 Veien videre

Basert på resultatene som er presenter i denne rapporten ser vi en rekke temaer som det kan være aktuelt å gå mer i dybden på i fremtidige forsknings- og utviklingsprosjekter. Vi ønsker å løfte frem følgende problemstillinger:

- Virkemiddelbruk for næringsutvikling i jordbruket – hva opplever kommunene at fungerer?
- Eksempler på vellykkede satsninger og prosesser hos kommuner som har lyktes med å bidra til næringsutvikling i jordbruket – hva er suksesskriteriene?
- Samarbeid - hvordan organiseres samarbeid internt i kommunen? Hvordan utvikle systemer for erfaringsutveksling samarbeid mellom kommuner og opp mot regionale myndigheter? Hvordan sikre godt samarbeid og involvering av landbruksnæringa i kommunens arbeid med næringsutvikling i jordbruket?
- Kompetansebehov - hva er de ansattes fagkompetanse og behov for kunnskap i arbeidet med næringsutvikling?
- Næringsutvikling gjennom planarbeid - hvordan sikre at næringsutvikling i jordbruket ivaretas/ styrkes gjennom kommunenes planarbeid?
- Betydningen av jordbruket - hvordan synliggjøre viktigheten av jordbruket i landsdelen, og landbruksnæringas betydning for næringsutvikling og samfunnsutvikling i vid forstand (bosetting, matsikkerhet, beredskap mm).

Nord-Norge er en stor region og det kan også være aktuelt å følge opp denne undersøkelsen med å se nærmere på særskilte forhold som kan ha betydning for arbeidet med næringsutvikling i ulike regioner/kommuner i landsdelen.

Litteratur

Aarsæther, N., Bye, G. & Myhr, S. (2020). Distriktskommunen som næringsutvikler. En kartlegging av næringsutviklerrollen anno 2020. Norce-rapport nr 8-2020. ISBN 978-82-8408-073-4.

Econ og Nordlandsforskning (2007). Kommunene som førstelinje i småskala næringsutvikling – evaluering av pilotprosjekt i 47 kommuner. Econ-rapport nr. R.2007.030. ISBN 978-82-7645-893-0.

Einassdottir, A., Flatval, S.V., Røtnes R. & Toftdahl, H. (2021). Lærdommer fra gode vertskom-muner for næringsutvikling. Samfunnsøkonomisk analyse. Rapport nr. 03-2021. ISBN 978-82-8395-105-9

Nasjonale forventninger til regional og kommunal planlegging (2023 – 2027). Kommunal- og distriktsdepartementet. <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/nasjonale-forventninger-til-regional-og-kommunal-planlegging-20232027/id2985764/>

Riksrevisjonen (2023). Matsikkerhet og beredskap på landbruksområdet Dokument 3:4 (2023–2024). [https://www.riksrevisjonen.no/rapporter-mappe/no-2023-2024/matsikkerhet-og-beredskap-pa-landbruksomradet/#:~:text=Dokument%203%3A4%20\(2023%E2%88%92,hendelser%20mot%20a,tsikkerheten%20skulle%20oppst%C3%A5](https://www.riksrevisjonen.no/rapporter-mappe/no-2023-2024/matsikkerhet-og-beredskap-pa-landbruksomradet/#:~:text=Dokument%203%3A4%20(2023%E2%88%92,hendelser%20mot%20a,tsikkerheten%20skulle%20oppst%C3%A5)

Statsforvalteren i Nordland (2022). Forventningsbrev om kommunenes oppgaver på landbruks- og reindriftsområdet i 2023. Statsforvalteren i Nordland. <https://www.statsforvalteren.no/nb/Nordland/landbruk-og-reindrift/>

St. meld. nr. 19 (1999 – 2000) Om norsk landbruk og matproduksjon. Landbruks- og matdepartementet. <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/stmeld-nr-19-1999-2000-/id192695/>

Totalberedskapskommisjonen (2023). Nå er det alvor – Rustet for en usikker fremtid. NOU 2023: 17. Justis- og beredskapsdepartementet. <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/nou-2023-17/id2982767/>

Vedlegg A: Spørreskjemaet

Kommunens pådriverrolle for næringsutvikling i jordbruket i Nord-Norge

Denne undersøkelsen omhandler nordnorske kommuners arbeid med **næringsutvikling i jordbruket**. Målgruppa er ansatte tilknyttet kommunal landbruksforvaltning i Nordland og Troms og Finnmark, som jobber med jordbruk.

Du skal svare på spørsmålene med utgangspunkt i den kommunen du er ansatt i. Dette gjelder også dersom du utfører forvaltningsoppgaver for andre kommuner.

Dersom du utfører arbeidsoppgaver innen skogbruk, skal du svare med utgangspunkt i arbeidsoppgavene du utfører innen jordbruk.

Dersom du kun jobber med skogbruk skal du ikke svare på denne undersøkelsen.

I flere av spørsmålene brukes begrepet "landbruksforvaltning". I denne undersøkelsen er det begrenset til forvaltningsoppgaver innen jordbruk.

Personvern

Det er frivillig å delta i undersøkelsen. Alle svar behandles konfidensielt og i samsvar med personvernregelverket. De eneste persondataene som blir lagret er epostadresser. Bare forskere ved NIBIO vil ha tilgang til epostadressene. Alle svar vil bli anonymisert innen prosjektets slutt 31.12.2023. Personverntjenesten har vurdert undersøkelsen.

Det lages en rapport etter undersøkelsen hvor resultatene presenteres på fylkesnivå.

Svarene dine vil ikke kunne spores tilbake til deg, din stilling eller din kommune i rapporten.

Dersom du har spørsmål kan du kontakte prosjektleder i NIBIO Frøydis Gillund, på tlf 94862225 eller epost froydis.gillund@nibio.no.

Jeg godtar behandlingen av mine personopplysninger i henhold til informasjonen gitt her

null

Hva er din utdanning?

- (2) 3-årig videregående skole
- (3) Fagarbeiderutdanning
- (4) Høgskole/universitet 1 -3 år
- (5) Høgskole/ universitet 4 - 6 år
- (6) Annet

Hvilket fagområde er du utdannet innen?

- (2) Natur/miljø/landbruk/arealfag
- (1) Teknisk/ingeniørfag
- (3) Samfunnsfag
- (4) Økonomi
- (5) Annen faglig bakgrunn. Spesifiser: _____

Hvilket fylke arbeider du i?

- (1) Nordland
- (2) Troms og Finnmark

Hvilken kommune er du ansatt i?

Hvor lenge har du arbeidet med landbruksforvaltning i kommunen?

- (1) Mindre enn ett år
- (2) Ett til to år
- (3) Tre til fire år
- (4) Fem til seks år
- (5) Sju til åtte år
- (6) Over åtte år

Hvilken stilling har du i kommunen?

- (2) Jordbrukssjef/landbrukssjef/landbruksansvarlig
- (5) Skogbrukssjef
- (3) Rådgiver/konsulent
- (4) Annen stilling. Oppgi tittel: _____

Hvilke arbeidsoppgaver har du i landbruksforvaltninga i kommunen?

- (1) Tilskuddsforvaltning (f.eks. produksjonstilskudd, miljøvirkemidler, velferds- og erstatningsordninger)
- (2) Saksbehandling og veiledning etter jordlov, konsesjonslov og andre landbruksrelaterte lover
- (3) Arbeid knyttet til landbruk og jordvern i saker etter plan- og bygningsloven
- (4) Saksbehandling og veiledning knyttet til landbruksrelatert klima- og miljøarbeid
- (5) Næringsutvikling (f.eks. rådgivning vedr. investeringer i tradisjonelt landbruk, utvikling av tilleggsnæringer, bioenergi, Inn på tunet og annen landbruksbasert tjenesteproduksjon)

(6) Arbeid knyttet til kommunale planprosesser som involverer landbruk og landbruksbasert næringsvirksomhet

(7) Annet. Spesifiser. _____

Utfører du landbruksforvaltningsoppgaver for andre kommuner?

(1) Nei

(2) Ja. Hvilke kommuner? _____

Hvor stor del av din stilling går med til å utføre landbruksforvaltningsoppgaver for andre kommuner?

(1) Ingen

(2) 1% - 20%

(3) 21% - 40%

(4) 41% - 60%

(5) 61% - 80%

(6) 81% - 100%

(7) Vet ikke

Kommunens ressursbruk og prioriteringer innen landbruksforvaltning

	Helt enig	Delvis enig	Hverken enig eller uenig	Delvis uenig	Helt uenig	Vet ikke/ Ikke relevant
Kommunen setter av nok ressurser til at tilskuddsforvaltning i jordbruket utføres på en tilfredsstillende måte	(1) ☐	(2) ☐	(3) ☐	(4) ☐	(5) ☐	(6) ☐
Kommunen setter av nok ressurser til at lovforvaltning i jordbruket utføres på en tilfredsstillende måte	(1) ☐	(2) ☐	(3) ☐	(4) ☐	(5) ☐	(6) ☐
Kommunen setter av nok ressurser til å	(1) ☐	(2) ☐	(3) ☐	(4) ☐	(5) ☐	(6) ☐

følge opp
næringsutvikling i
jordbruket på en
tilfredsstillende måte

Jeg er tillagt flere
landbruksforvaltnings
oppgaver enn det jeg
har kapasitet til å følge
opp på en
tilfredsstillende måte

(1) (2) (3) (4) (5) (6)

Interkommunalt
samarbeid bidrar til å
styrke
landbruksforvaltninga
i kommunen

(1) (2) (3) (4) (5) (6)

Kommunens
administrative ledelse
har god kjennskap til
arbeidsoppgavene som
inngår i
landbruksforvaltninga

(1) (2) (3) (4) (5) (6)

Kommunens
administrative ledelse
prioriterer
arbeidsoppgavene som
inngår i
landbruksforvaltninga

(1) (2) (3) (4) (5) (6)

Lokalpolitikerne i
kommunen har god
kjennskap til
jordbruket i
kommunen

(1) (2) (3) (4) (5) (6)

Lokalpolitikerne i
kommunen prioriterer

(1) (2) (3) (4) (5) (6)

jordbruket i
kommunen

Kunnskapsbehov og veiledning

	Helt enig	Delvis enig	Hverken enig eller uenig	Delvis uenig	Helt uenig	Vet ikke/ Ikke relevant
Jeg har tilstrekkelig kunnskap til å utføre mine arbeidsoppgaver	(1) ☐	(2) ☐	(3) ☐	(4) ☐	(5) ☐	(6) ☐
Jeg får mulighet til å delta på kurs og lignende for å tilegne meg den kunnskapen jeg trenger for å utføre mine arbeidsoppgaver	(1) ☐	(2) ☐	(3) ☐	(4) ☐	(5) ☐	(6) ☐
Jeg har tid til å tilegne meg nødvendig kunnskap for å utføre mine arbeidsoppgaver	(1) ☐	(2) ☐	(3) ☐	(4) ☐	(5) ☐	(6) ☐
Jeg har kollegaer jeg kan rådføre meg med når jeg skal utføre mine arbeidsoppgaver	(1) ☐	(2) ☐	(3) ☐	(4) ☐	(5) ☐	(6) ☐

Dette mener vi med kommunens oppgaver innen næringsutvikling og næringsrettet arbeid i jordbruket

Næringsutvikling i jordbruket forstås som kommunens arbeid med å utvikle det tradisjonelle jordbruket og legge til rette for nye jordbruksbaserte næringer. Dette kan for eksempel gjøres gjennom veiledning, uttalelser ved søknader til Innovasjon Norge, næringsrettede prosjekter og satsninger, nettverksbygging, støtteordninger, samt sørge for at jordbruket blir innlemmet i annet samfunns-, planleggings- og næringsutviklingsarbeid.

Følgende oppgaver anses ikke som næringsutvikling/næringsrettet arbeid i jordbruket i denne sammenhengen:

- Tilskuddsforvaltning (f.eks. produksjonstilskudd, miljøvirkemidler, velferds- og erstatningsordninger)
- Saksbehandling og veiledning etter jordlov, konsesjonslov og andre landbruksrelaterte lover
- Arbeid knyttet til landbruk og jordvern i saker etter plan- og bygningsloven
- Saksbehandling og veiledning knyttet til landbruksrelatert klima- og miljøarbeid
- Forvaltnings- og utviklingsoppgaver innen skogbruk

Hvor stor del av din arbeidskapasitet går med til næringsrettet arbeid i jordbruket?

- (1) Ingen
- (6) 1%-20%
- (2) 21% - 40%
- (3) 41% - 60%
- (4) 61% - 80%
- (8) 81% - 100%
- (9) Vet ikke

Er det andre i kommunen som arbeider med næringsutvikling i jordbruket enn de som er tilknyttet landbruksforvaltninga?

- (1) Nei
- (2) Ja. Hvilke stillinger? _____
- (3) Vet ikke

Samarbeider ulike etater/avdelinger i kommunen om næringsutvikling i jordbruket?

- (1) Nei
- (2) Ja, i liten grad. Hvilke? _____
- (3) Ja, i betydelig grad. Hvilke? _____
- (4) Vet ikke

Samlet sett, hvor mange årsverk utgjør det næringsrettede arbeidet i jordbruket i kommunens administrasjon? Gi et anslag

- (1) 0,5 eller mindre
- (2) 0,6 - 1
- (3) 1,1 - 1,5
- (4) 1,6 - 2
- (5) 2,1 - 2,5

- (6) 2,6 - 3
- (7) 3 eller mer
- (8) Vet ikke

Kjøper kommunen tjenester fra andre for å utføre oppgaver knyttet til næringsutvikling i jordbruket?

- (1) Nei
- (6) Ja, i liten grad
- (5) Ja, i stor grad
- (4) Vet ikke

Fra hvem kjøper kommunen tjenester for å utføre oppgaver knyttet til næringsutvikling i jordbruket?

- (1) Annen kommune
- (2) Næringshage
- (3) Interkommunalt selskap
- (4) Privat firma, lokalt
- (5) Større konsulent firma utenfor kommunen
- (6) Andre. Spesifiser _____

Kjøper kommunen tjenester fra andre for å utføre oppgaver knyttet til næringsutvikling innen andre sektorer og næringer?

- (1) Nei
- (2) Ja, i liten grad
- (3) Ja, i stor grad
- (4) Vet ikke

Er det noe mer du ønsker å kommentere om kommunens organisering av arbeidet med næringsutvikling i jordbruket?

Hvordan vil du beskrive situasjonen og framtidsutsiktene for jordbruksnæringa i kommunen?

Fremtidsutsiktene for jordbruksnæringa i kommunen

	Helt enig	Delvis enig	Hverken enig eller uenig	Delvis uenig	Helt uenig	Vet ikke/ Ikke relevant
Jeg ser positivt på fremtidsutsiktene for jordbruksnæringa i kommunen	(1) ☐	(2) ☐	(3) ☐	(4) ☐	(5) ☐	(6) ☐
Jeg forventer en betydelig reduksjon i antall bønder i kommunen de neste 10 år	(1) ☐	(2) ☐	(3) ☐	(4) ☐	(5) ☐	(6) ☐
Jeg forventer en betydelig reduksjon i produksjonen fra jordbruksnæringa i kommunen de neste 10 år	(1) ☐	(2) ☐	(3) ☐	(4) ☐	(5) ☐	(6) ☐

Kommunens arbeid med næringsutvikling i jordbruket

	Helt enig	Delvis enig	Hverken enig eller uenig	Delvis uenig	Helt uenig	Vet ikke/ Ikke relevant
Kommunen er en viktig pådriver for næringsutvikling i jordbruket	(1) ☐	(2) ☐	(3) ☐	(4) ☐	(5) ☐	(6) ☐
Kommunen var en viktigere pådriver for næringsutvikling i jordbruket for 10 år siden enn i dag	(1) ☐	(2) ☐	(3) ☐	(4) ☐	(5) ☐	(6) ☐

Kommunen har ikke kapasitet til å prioritere oppgaver innen næringsutvikling i jordbruket

(1) (2) (3) (4) (5) (6)

Ulike etater/avdelinger i kommunen samarbeider godt i arbeidet med næringsutvikling i jordbruket

(1) (2) (3) (4) (5) (6)

Jeg anser ikke næringsutvikling i jordbruket som en viktig oppgave for kommunen

(1) (2) (3) (4) (5) (6)

Interkommunalt samarbeid bidrar til å styrke kommunens arbeid med næringsutvikling i jordbruket

(1) (2) (3) (4) (5) (6)

Hva er det viktigste kommunen gjør for å bidra til næringsutvikling i jordbruket?

Opplever du at du har tilstrekkelig kunnskap til å utføre oppgaver relatert til næringsutvikling i jordbruket?

- (1) Ja, i stor grad
(3) Ja, i noe grad
(2) Nei
(4) Vet ikke/Ikke relevant

Hva ønsker du mer kunnskap om?

Støtte fra regional myndighet

	Helt enig	Delvis enig	Hverken enig eller uenig	Delvis uenig	Helt uenig	Vet ikke/ Ikke relevant
Statsforvalteren er en viktig støttespiller for kommunen i arbeidet med næringsutvikling i jordbruket	(1) ☐	(2) ☐	(3) ☐	(4) ☐	(5) ☐	(6) ☐
Fylkeskommunen er en viktig støttespiller for kommunen i arbeidet med næringsutvikling i jordbruket	(1) ☐	(2) ☐	(3) ☐	(4) ☐	(5) ☐	(6) ☐
Sametinget er en viktig støttespiller for kommunen i arbeidet med næringsutvikling i jordbruket	(1) ☐	(2) ☐	(3) ☐	(4) ☐	(5) ☐	(6) ☐

Har du forslag til hvordan regional myndighet kan bli en viktigere støttespiller for kommunen i arbeidet med næringsutvikling i jordbruket? Beskriv

Er følgende forhold en utfordring for kommunens arbeid med næringsutvikling i jordbruket?

	Ja, stor utfordring	Ja, noe utfordring	Nei, liten utfordring	Nei, ingen utfordring	Vet ikke
Kommunen har for få ansatte tilknyttet landbruksforvaltninga	(1) ☐	(2) ☐	(3) ☐	(4) ☐	(5) ☐

Stor turnover blant ansatte tilknyttet landbruksforvaltninga i kommunen	(1) ☐	(2) ☐	(3) ☐	(4) ☐	(5) ☐
Næringsrettede oppgaver i jordbruket nedprioriteres	(1) ☐	(2) ☐	(3) ☐	(4) ☐	(5) ☐
Lite samarbeid mellom ulike avdelinger og etater i kommunen	(1) ☐	(2) ☐	(3) ☐	(4) ☐	(5) ☐
Mangel på kunnskap og erfaring hos ansatte tilknyttet landbruksforvaltninga	(1) ☐	(2) ☐	(3) ☐	(4) ☐	(5) ☐
Lite veiledning fra regional myndighet	(1) ☐	(2) ☐	(3) ☐	(4) ☐	(5) ☐
Lite engasjement blant gårdbrukerne	(1) ☐	(2) ☐	(3) ☐	(4) ☐	(5) ☐
Lite støtte fra kommunenes administrative ledelse	(1) ☐	(2) ☐	(3) ☐	(4) ☐	(5) ☐
Lite støtte fra lokalpolitikere i kommunen	(1) ☐	(2) ☐	(3) ☐	(4) ☐	(5) ☐

Er det andre forhold som skaper utfordringer for kommunens arbeid med næringsutvikling i jordbruket? Beskriv

Hva anser du som de største utfordringene for kommunens arbeid med næringsutvikling i jordbruket? Beskriv

Hva skal til for at kommunen kan styrke sitt arbeid innen næringsutvikling i jordbruket? Beskriv

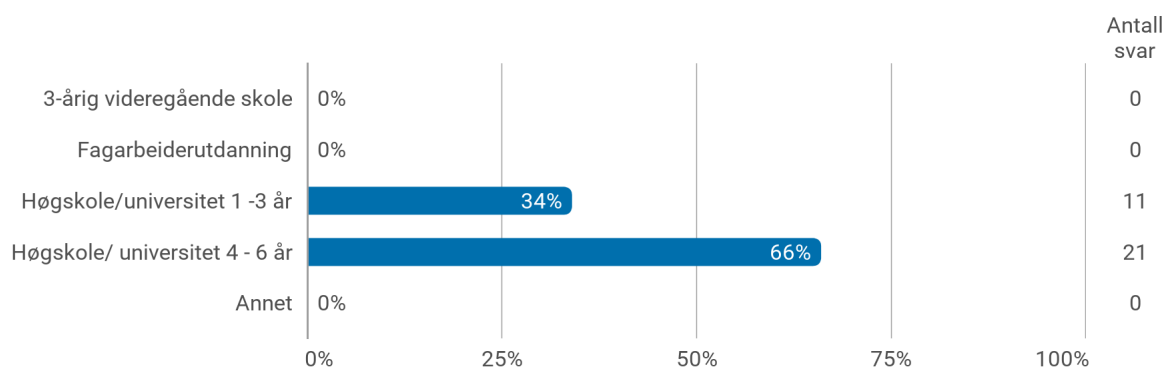
Er det noe du ønsker å kommentere til slutt?

Takk for at du tok deg tid til å svare på undersøkelsen! Når du trykker "Avslutt" blir svarene sendt inn.

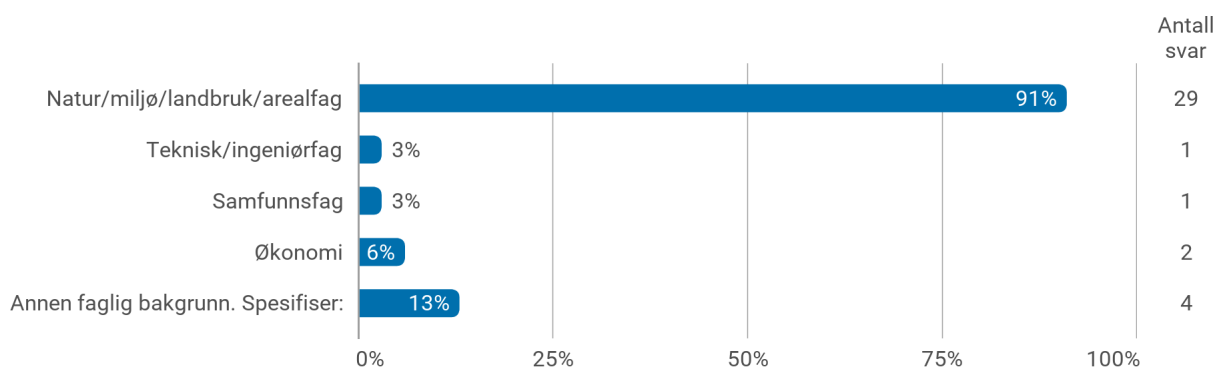
Vedlegg B: Svar respondenter fra Nordland

Oversiktsrapport over kvantitative svar for respondenter fra Nordland på spørreundersøkelse om kommunens arbeid med næringsutvikling i jordbruket i Nord-Norge.

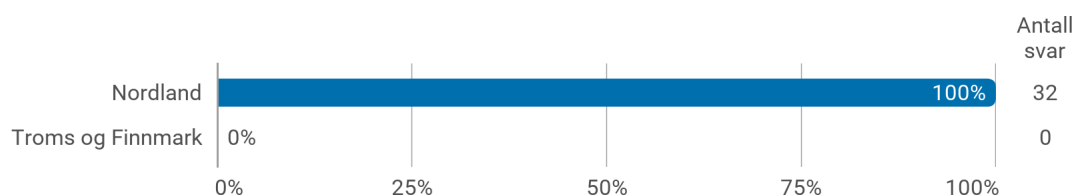
Hva er din utdanning?

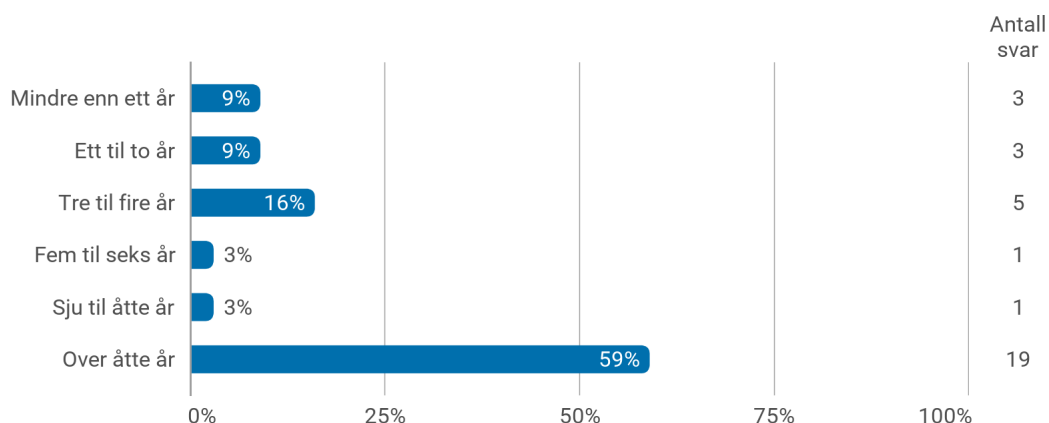
Hvilket fagområde er du utdannet innen?

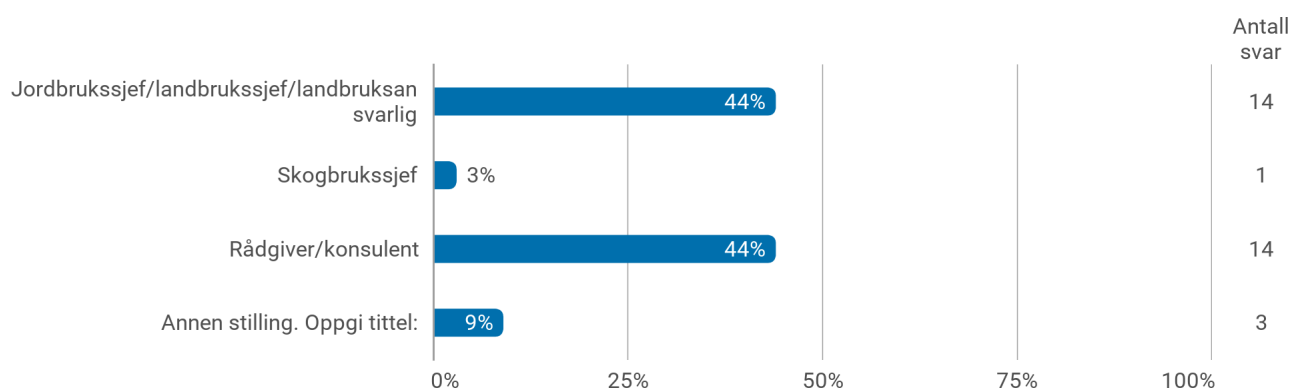
Hvilket fylke arbeider du i?

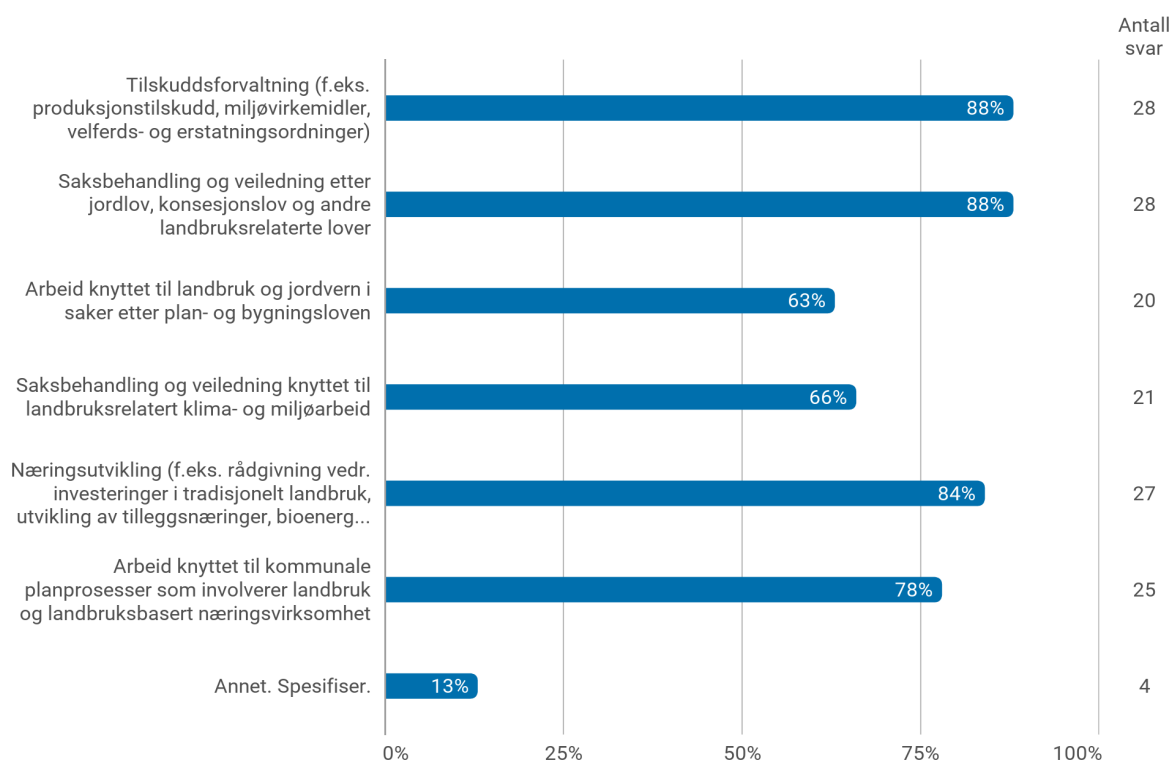
Hvor lenge har du arbeidet med landbruksforvaltning i kommunen?

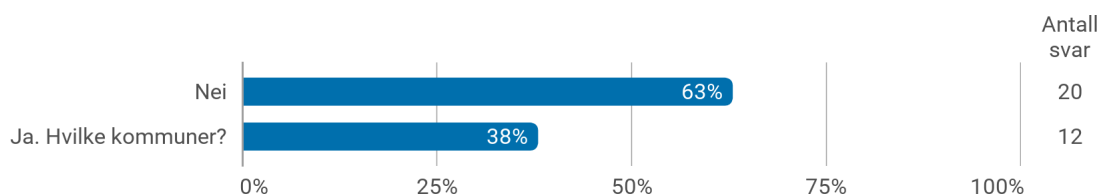
Hvilken stilling har du i kommunen?

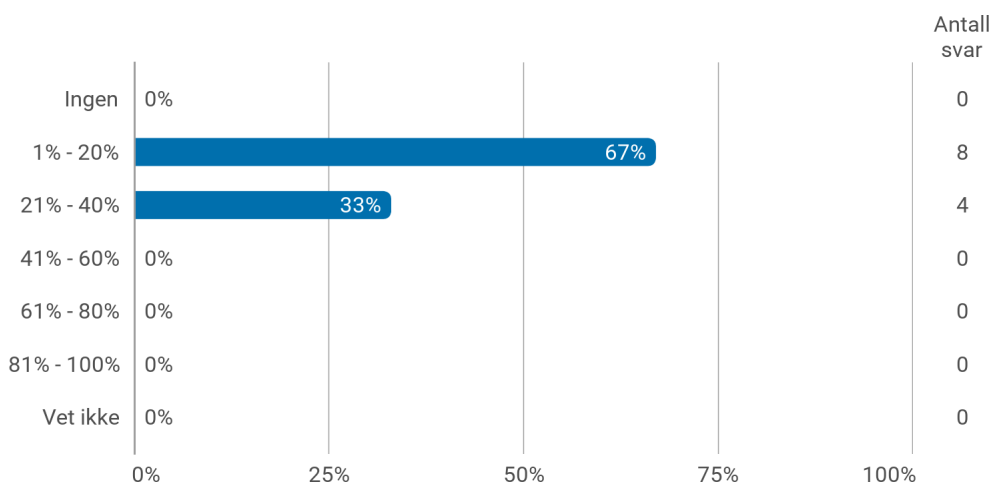
Hvilke arbeidsoppgaver har du i landbruksforvaltninga i kommunen?

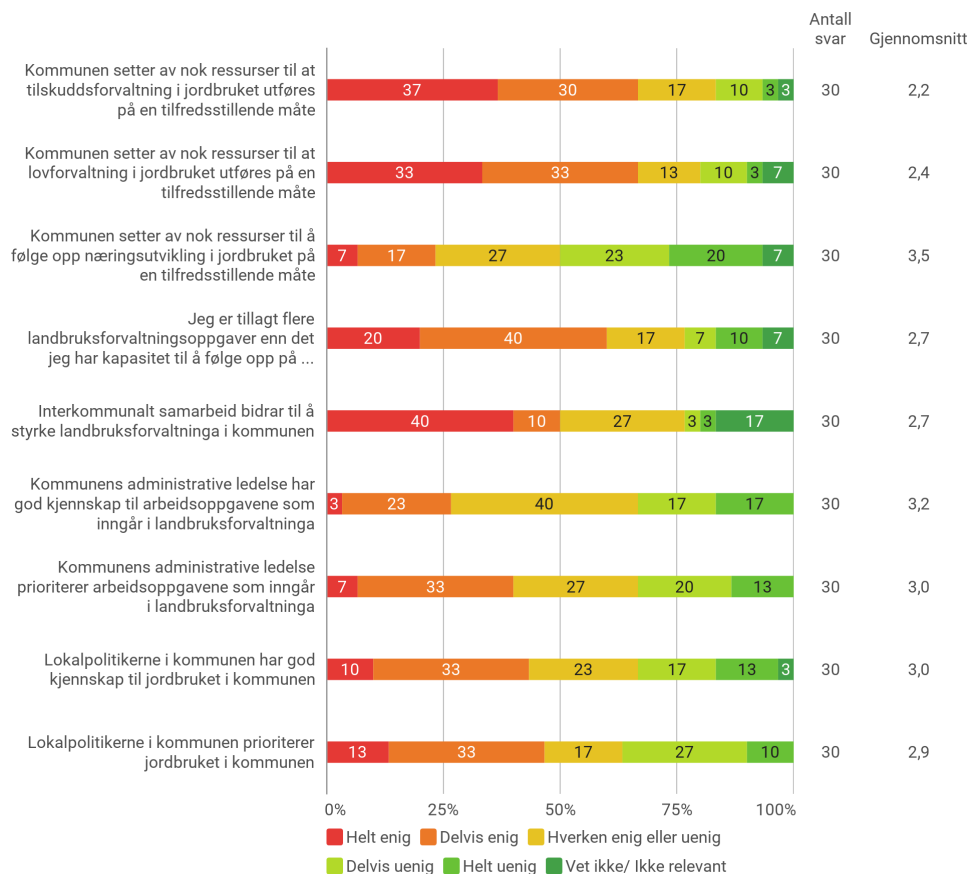
Utfører du landbruksforvaltningsoppgaver for andre kommuner?

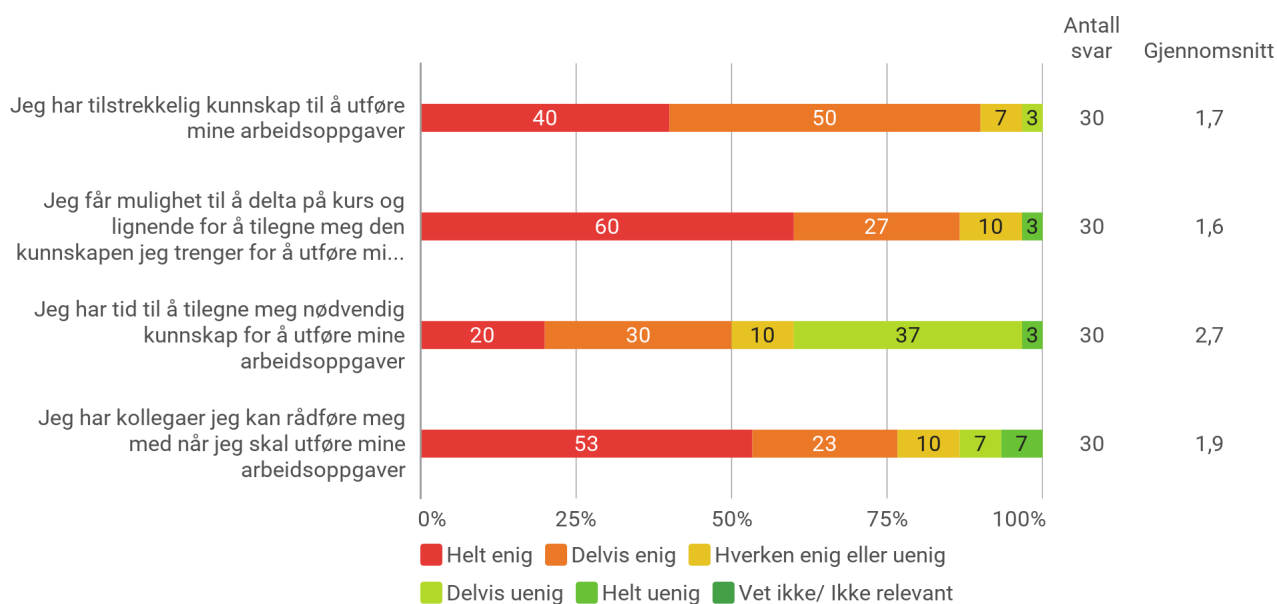
Hvor stor del av din stilling går med til å utføre landbruksforvaltningsoppgaver for andre kommuner?

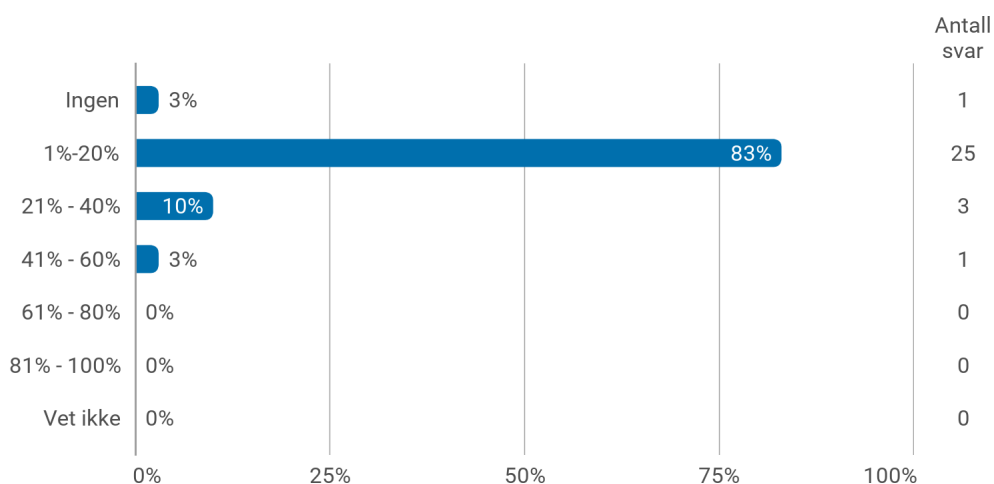
Kommunens ressursbruk og prioriteringer innen landbruksforvaltning

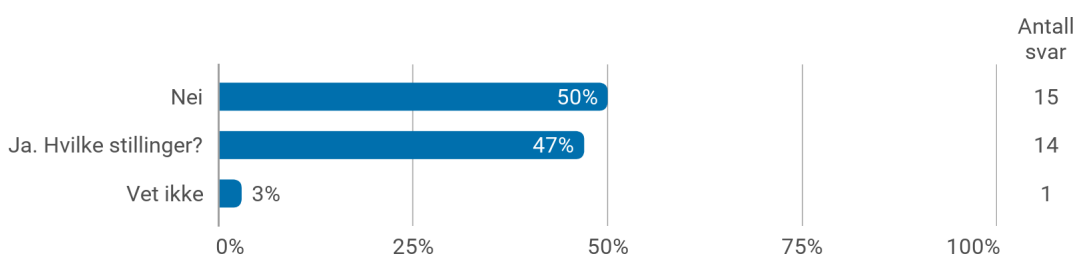
Kunnskapsbehov og veiledning

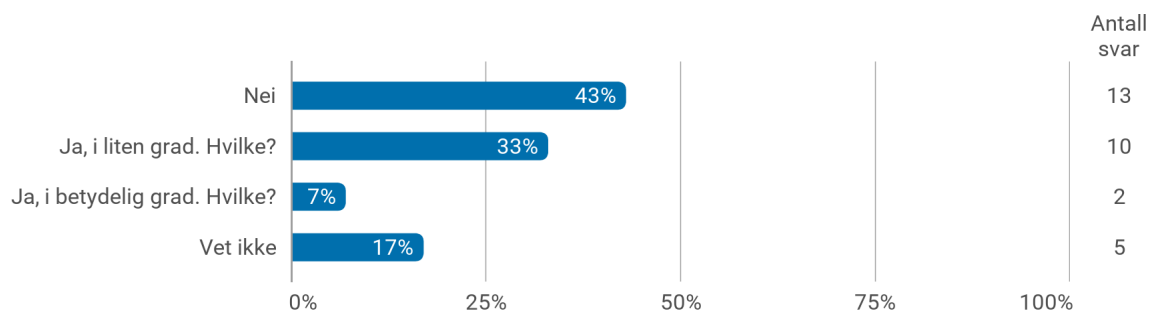
Hvor stor del av din arbeidskapasitet går med til næringsrettet arbeid i jordbruket?

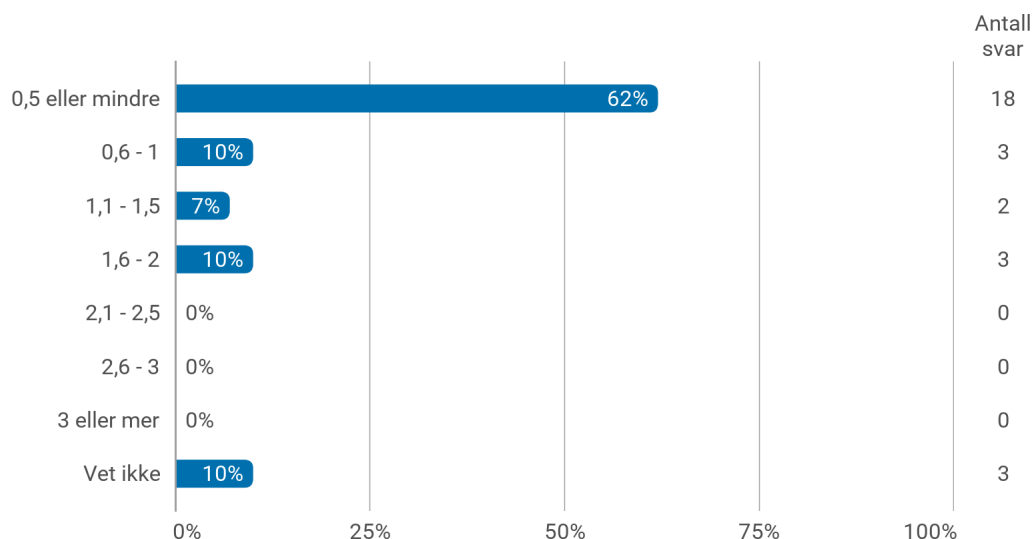
Er det andre i kommunen som arbeider med næringsutvikling i jordbruket enn de som er tilknyttet landbruksforvaltninga?

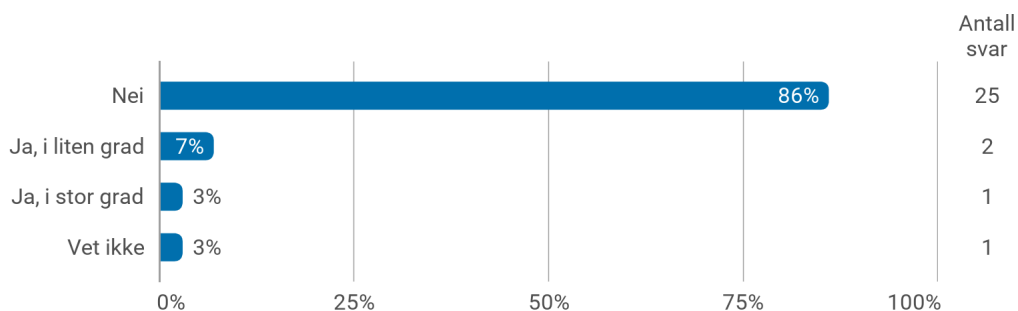
Samarbeider ulike etater/avdelinger i kommunen om næringsutvikling i jordbruket?

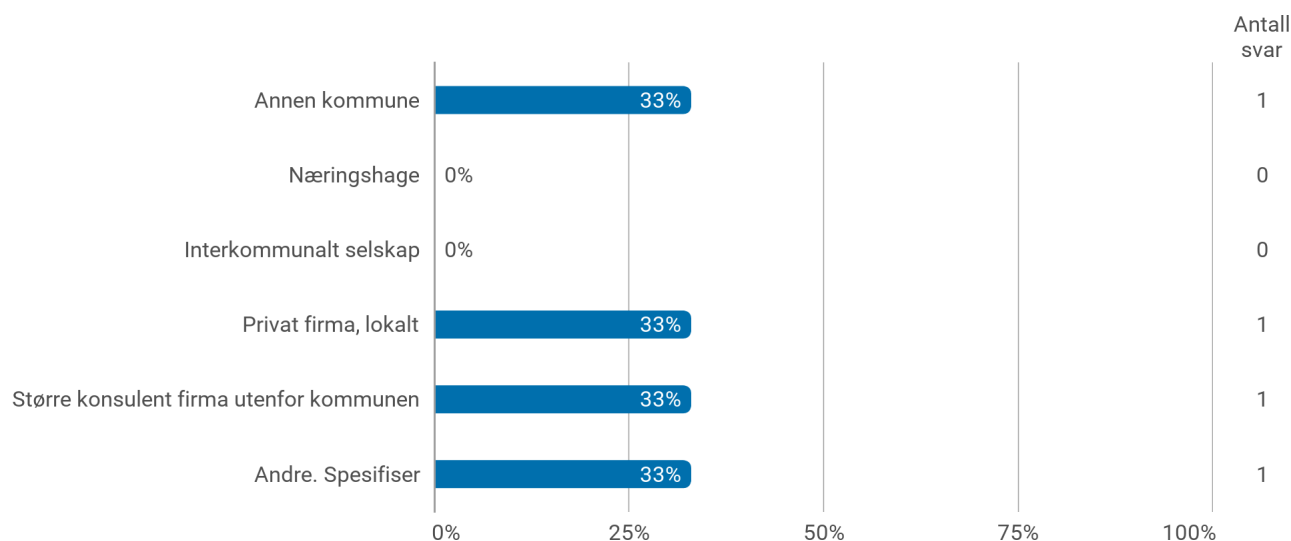
Samlet sett, hvor mange årsverk utgjør det næringsrettede arbeidet i jordbruket i kommunens administrasjon? Gi et anslag

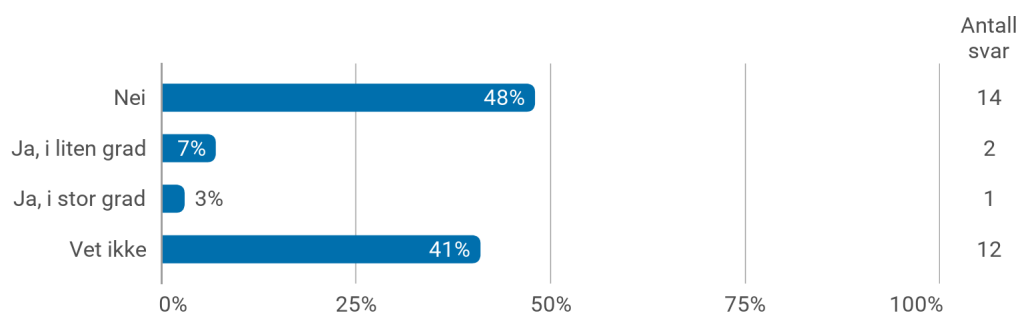
Kjøper kommunen tjenester fra andre for å utføre oppgaver knyttet til næringsutvikling i jordbruket?

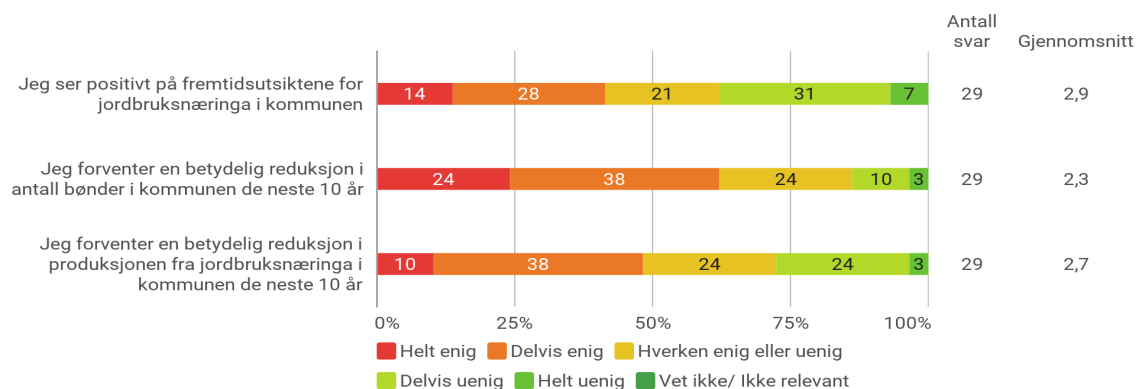
Fra hvem kjøper kommunen tjenester for å utføre oppgaver knyttet til næringsutvikling i jordbruket?

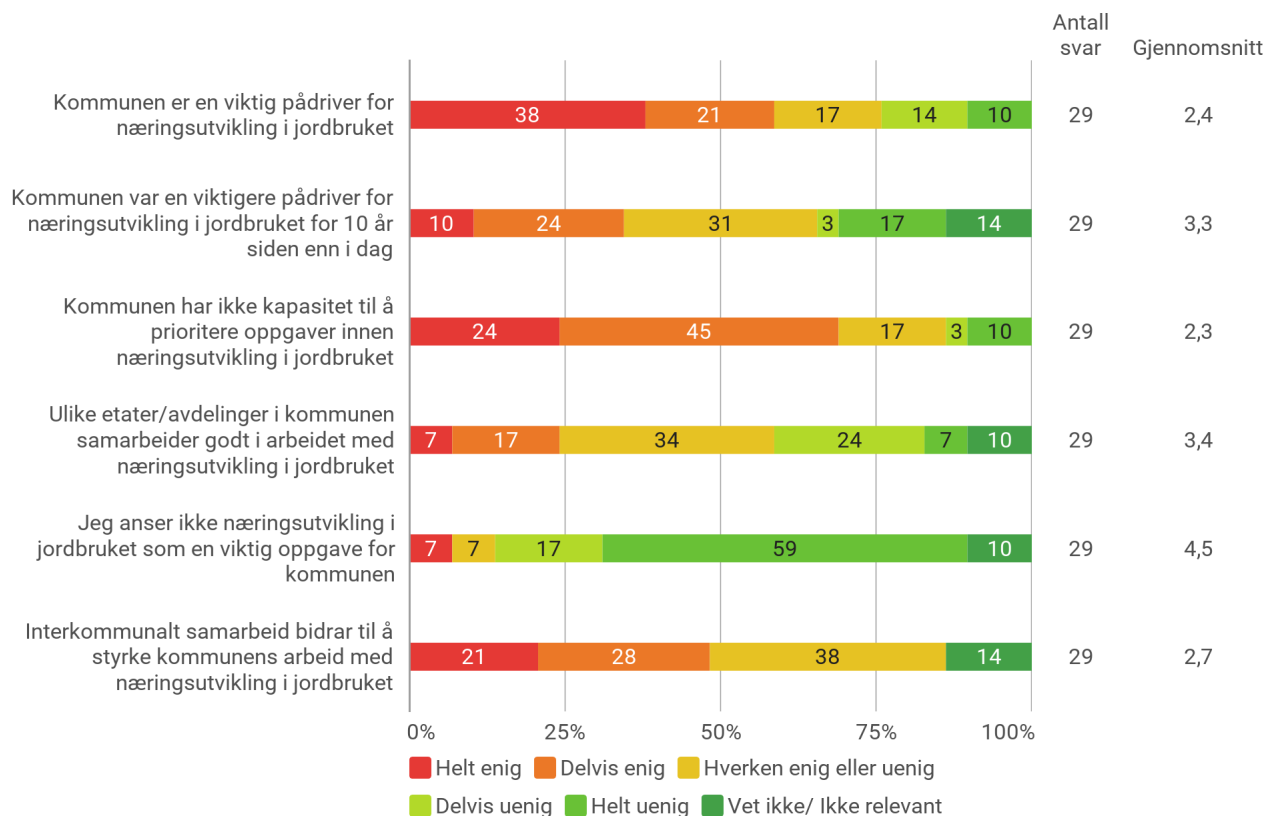
Kjøper kommunen tjenester fra andre for å utføre oppgaver knyttet til næringsutvikling innen andre sektorer og næringer?

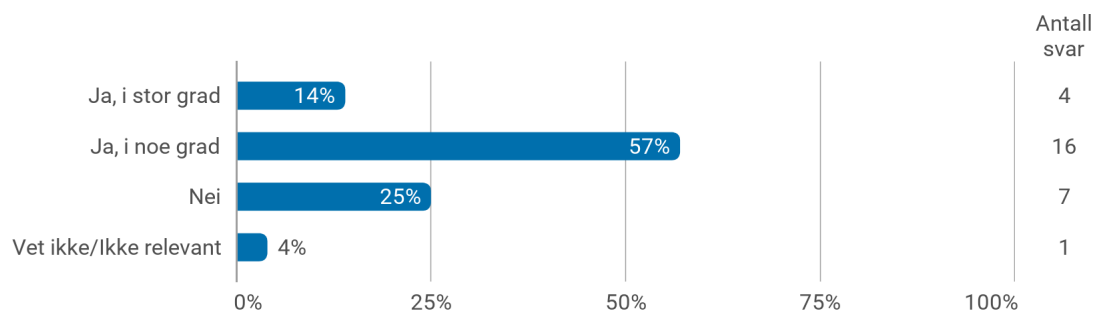
Fremtidsutsiktene for jordbruksnæringa i kommunen

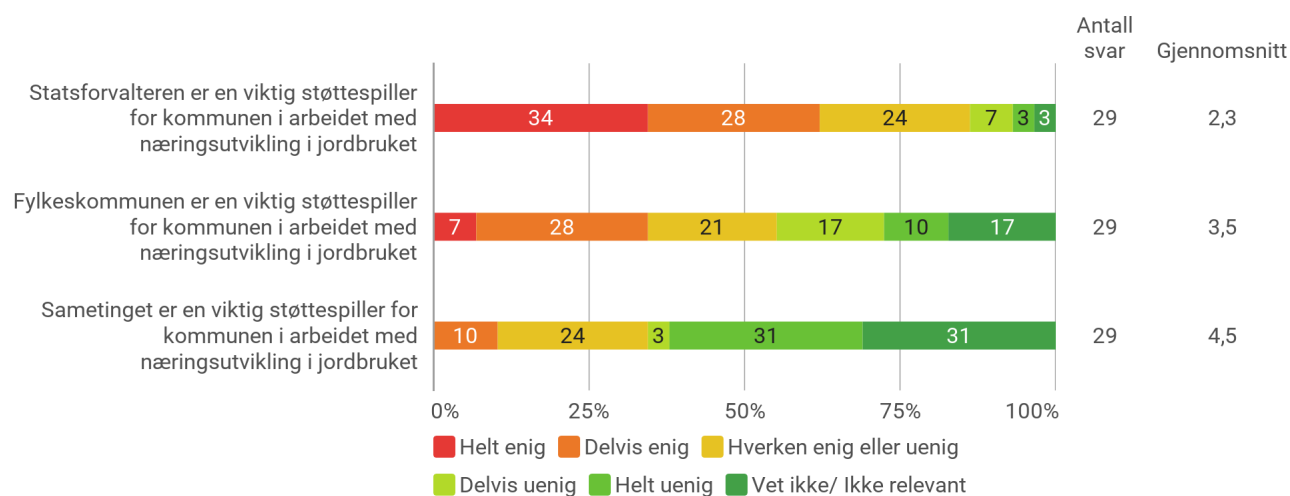
Kommunens arbeid med næringsutvikling i jordbruket

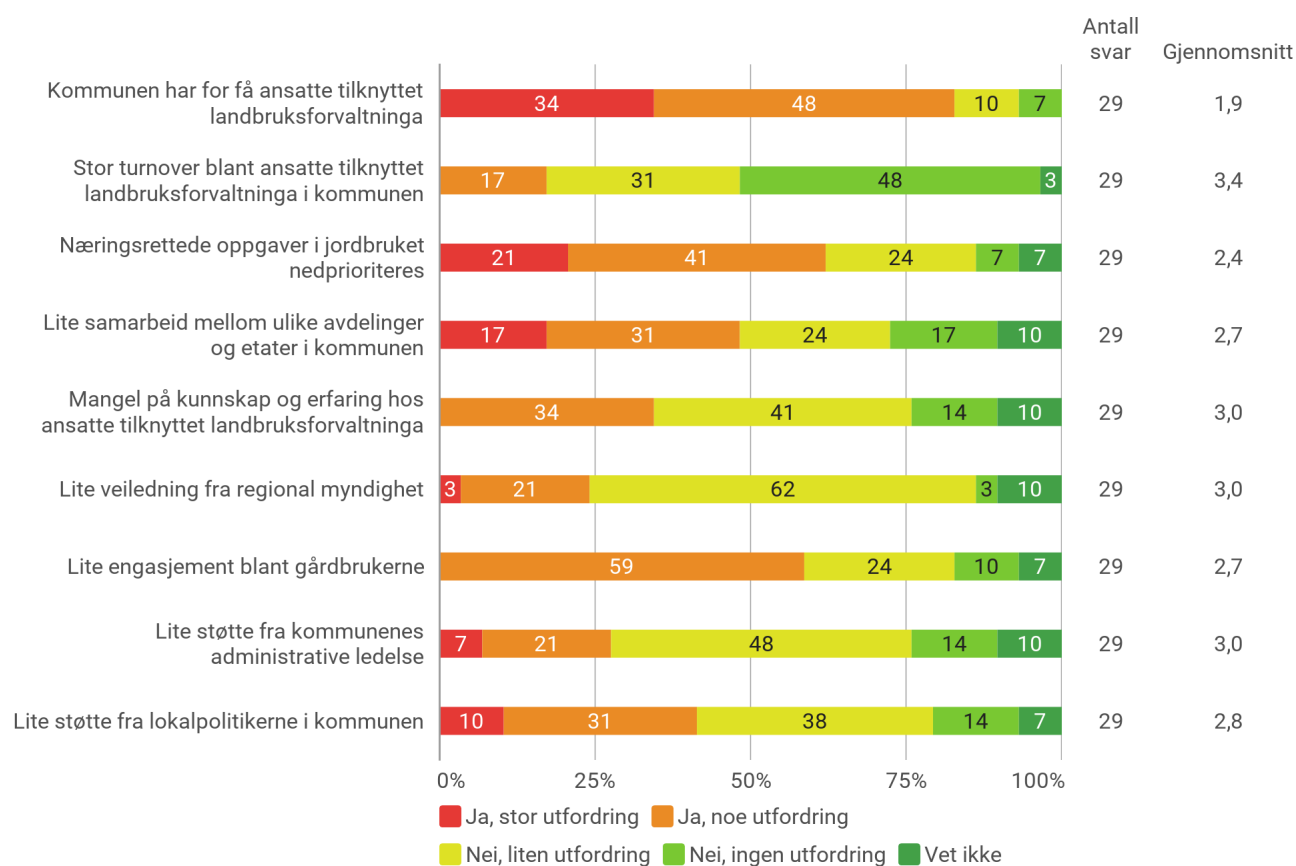
Opplever du at du har tilstrekkelig kunnskap til å utføre oppgaver relatert til næringsutvikling i jordbruket?

Støtte fra regional myndighet

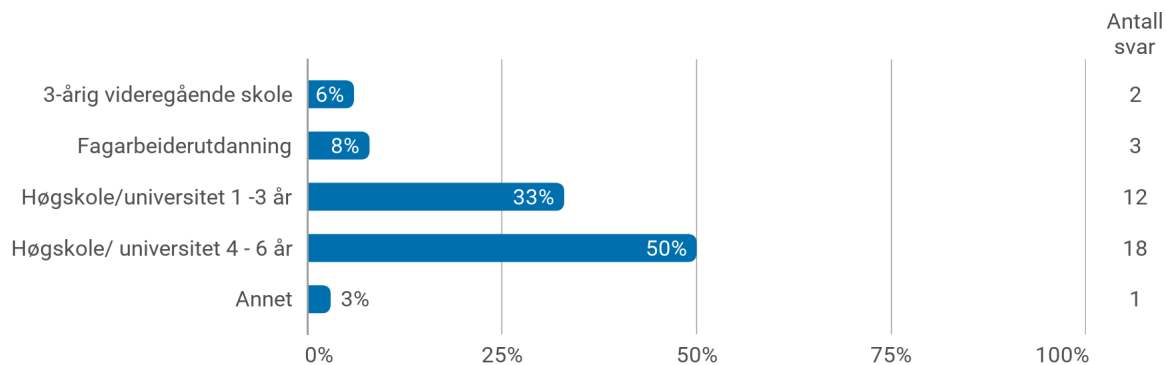
Er følgende forhold en utfordring for kommunens arbeid med næringsutvikling i jordbruket?

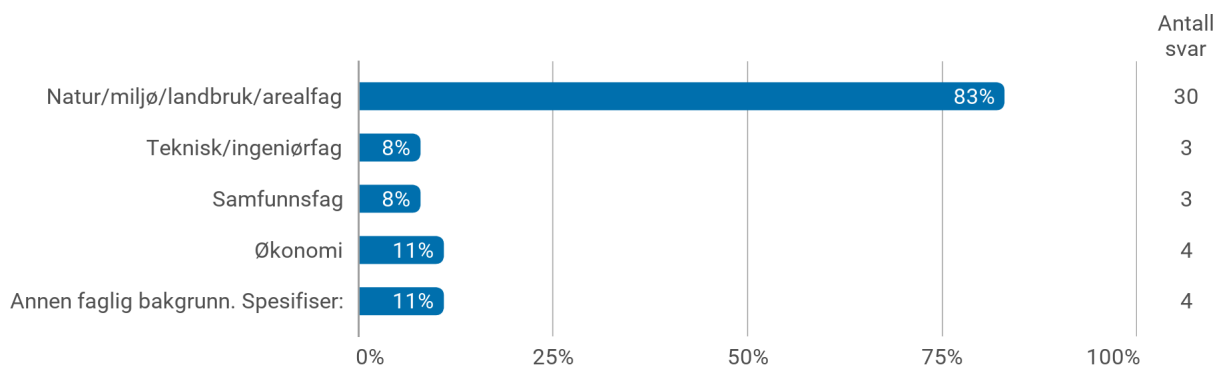
Vedlegg C: Svar respondenter fra Troms og Finnmark

Oversiktsrapport over kvantitative svar for respondenter fra Troms og Finnmark på spørreundersøkelse om kommunens arbeid med næringsutvikling i jordbruket i Nord-Norge.

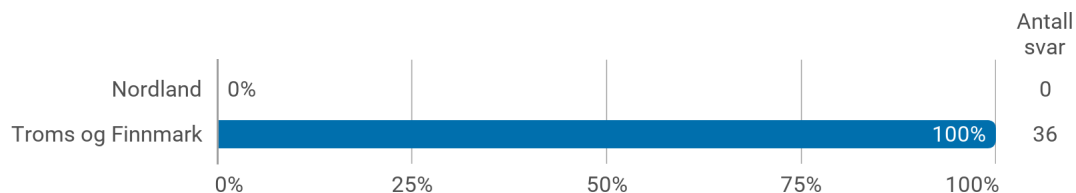
Hva er din utdanning?

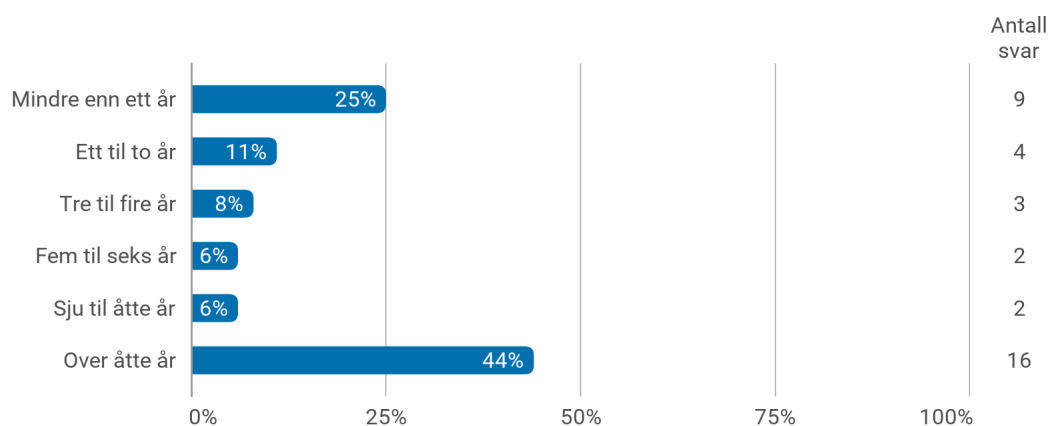
Hvilket fagområde er du utdannet innen?

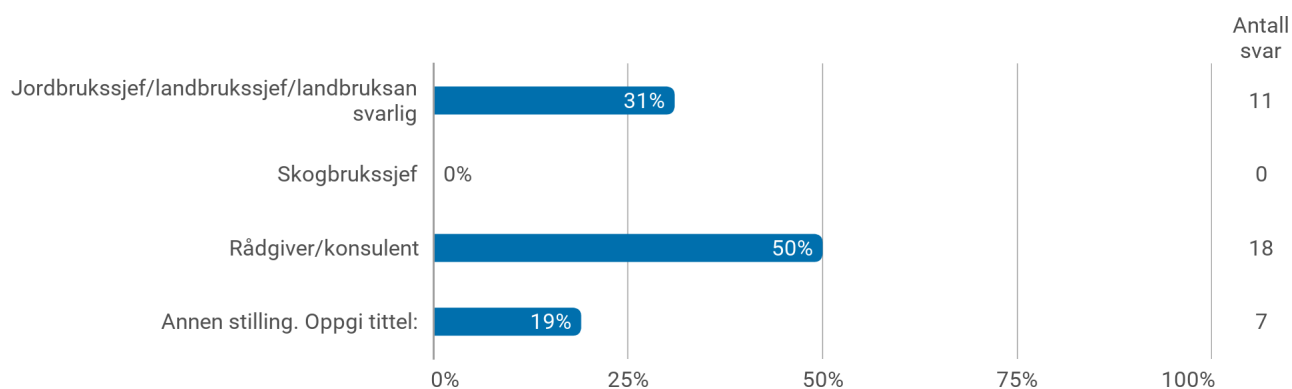
Hvilket fylke arbeider du i?

Hvor lenge har du arbeidet med landbruksforvaltning i kommunen?

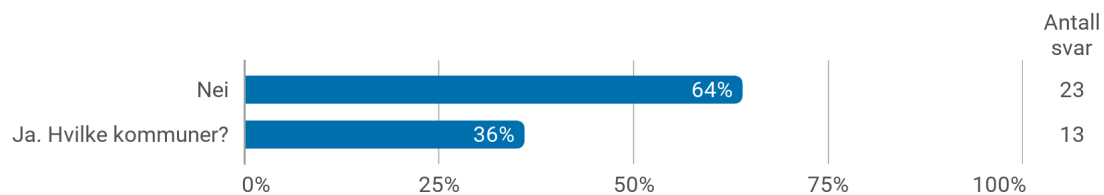
Hvilken stilling har du i kommunen?

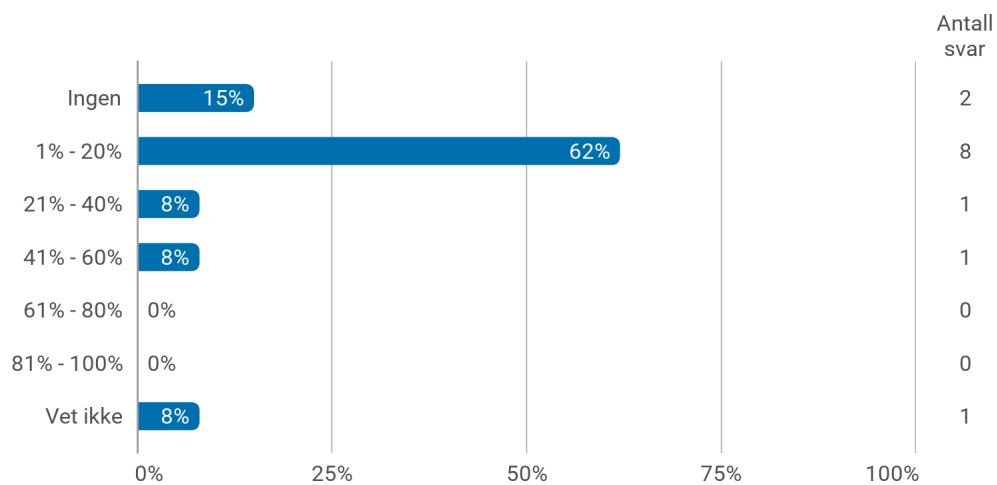
Hvilke arbeidsoppgaver har du i landbruksforvaltninga i kommunen?

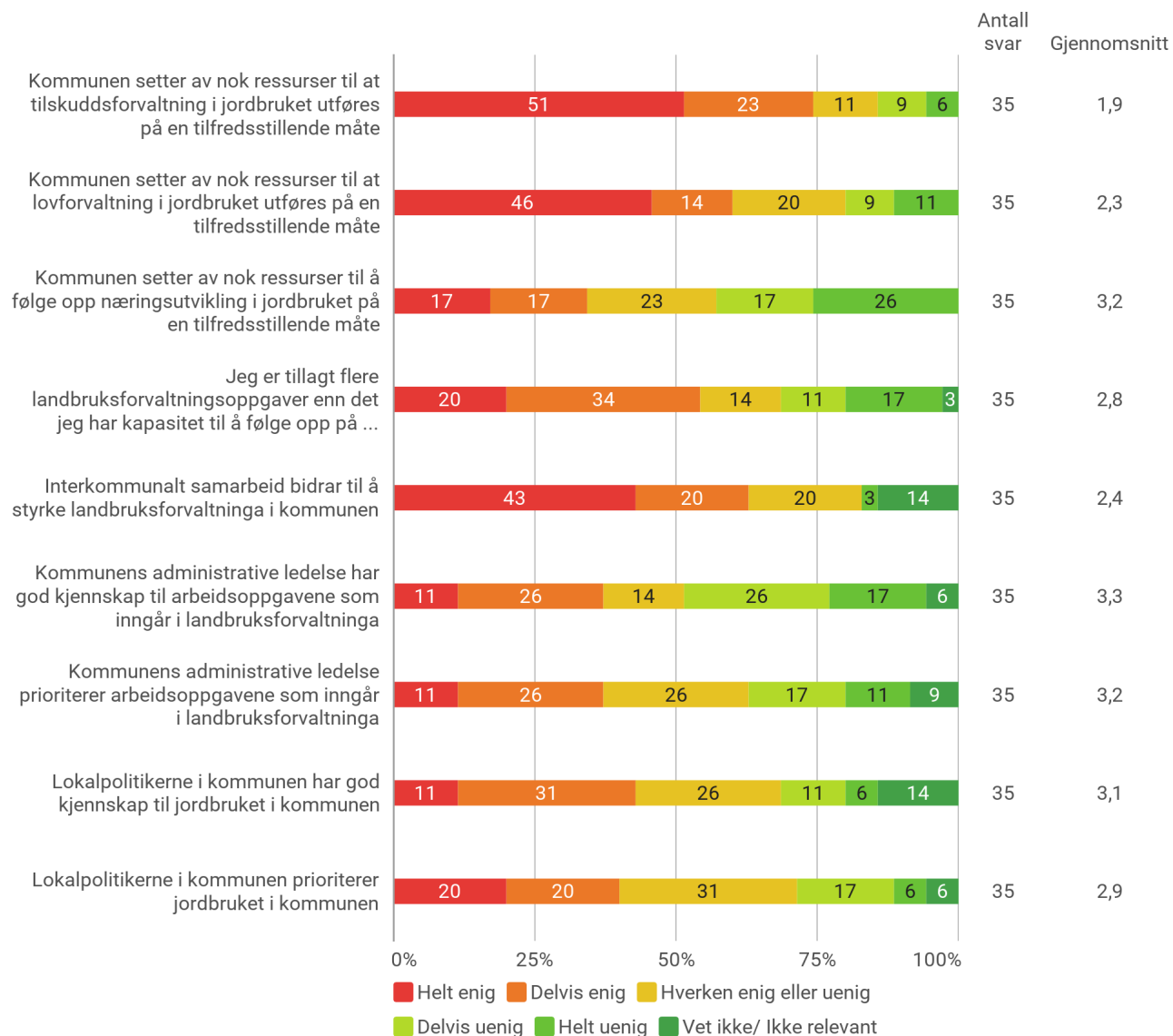
Utfører du landbruksforvaltningsoppgaver for andre kommuner?

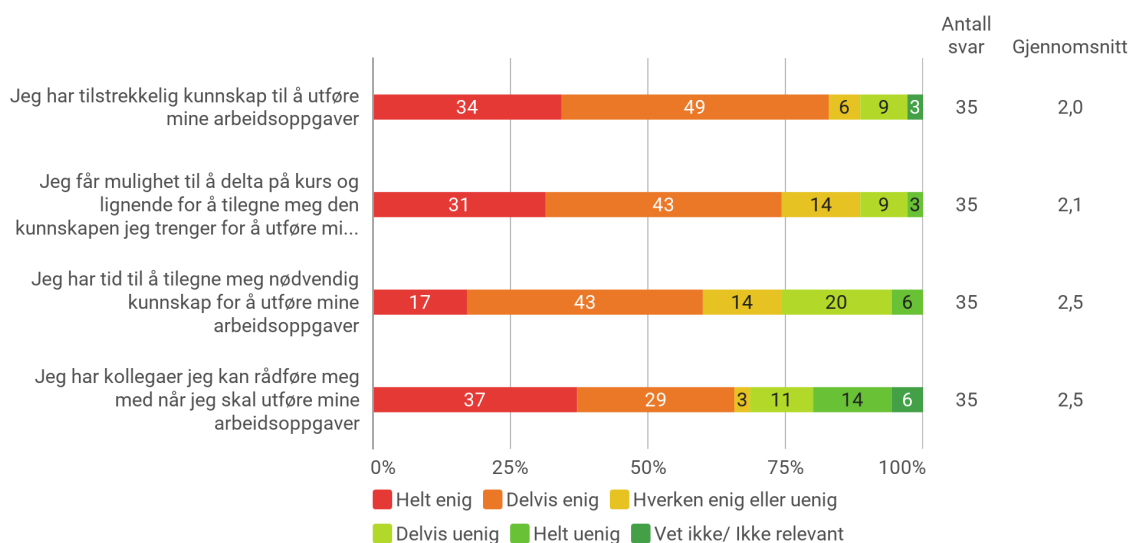
Hvor stor del av din stilling går med til å utføre landbruksforvaltningsoppgaver for andre kommuner?

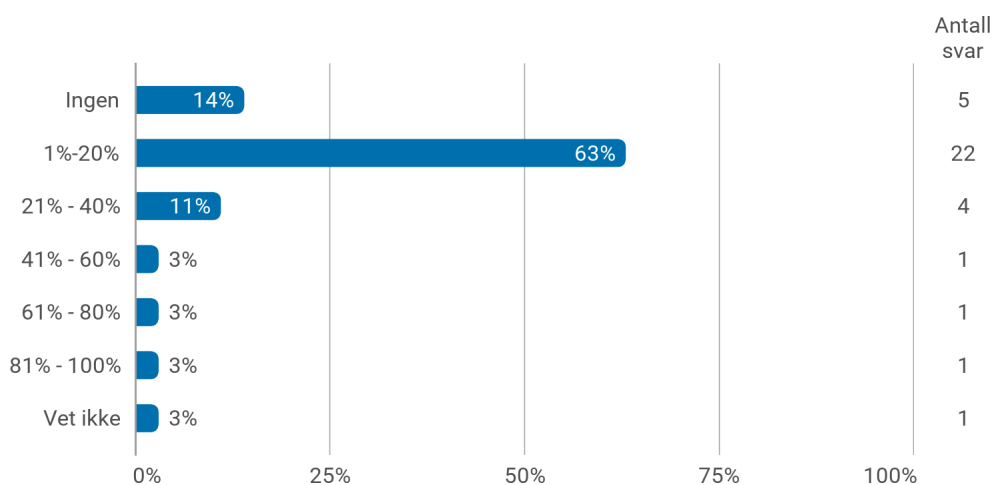
Kommunens ressursbruk og prioriteringer innen landbruksforvaltning

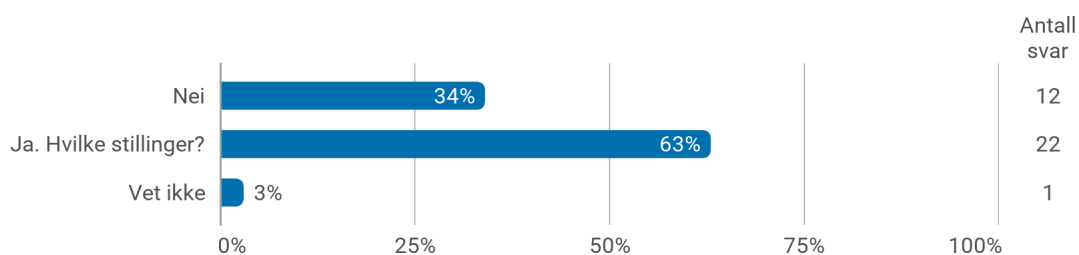
Kunnskapsbehov og veiledning

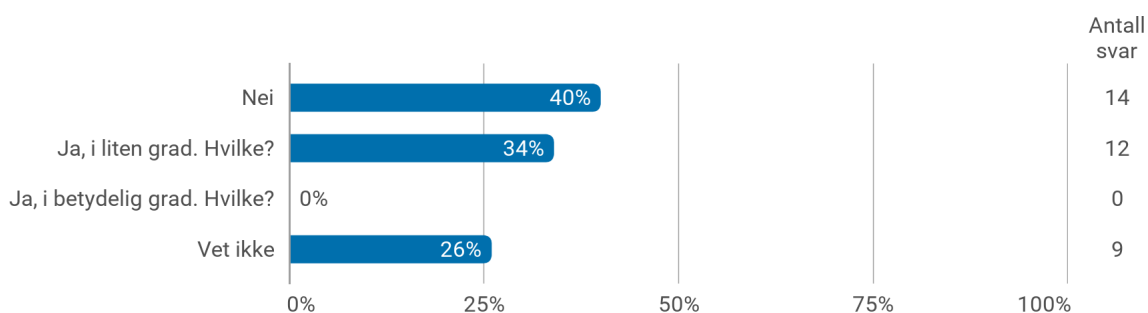
Hvor stor del av din arbeidskapasitet går med til næringsrettet arbeid i jordbruket?

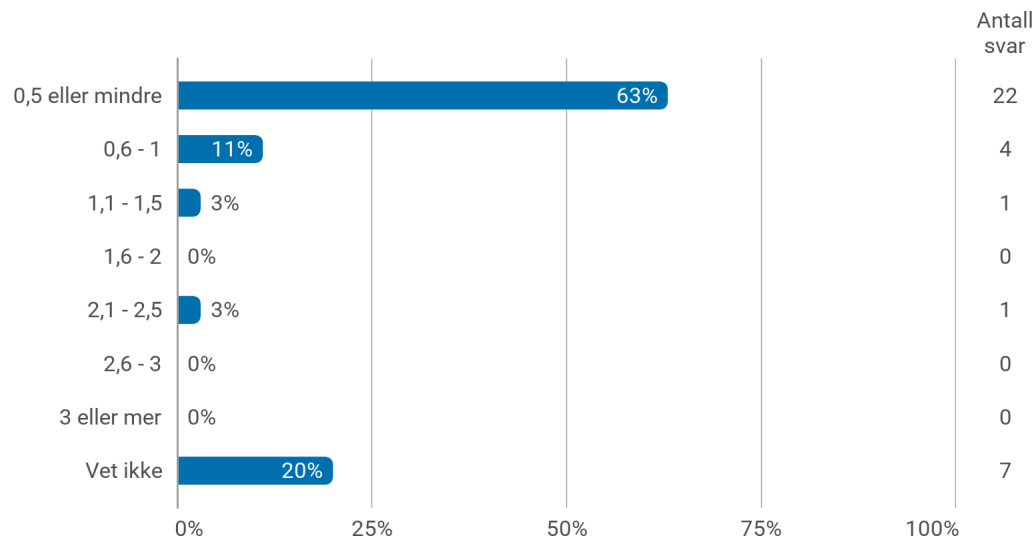
Er det andre i kommunen som arbeider med næringsutvikling i jordbruket enn de som er tilknyttet landbruksforvaltninga?

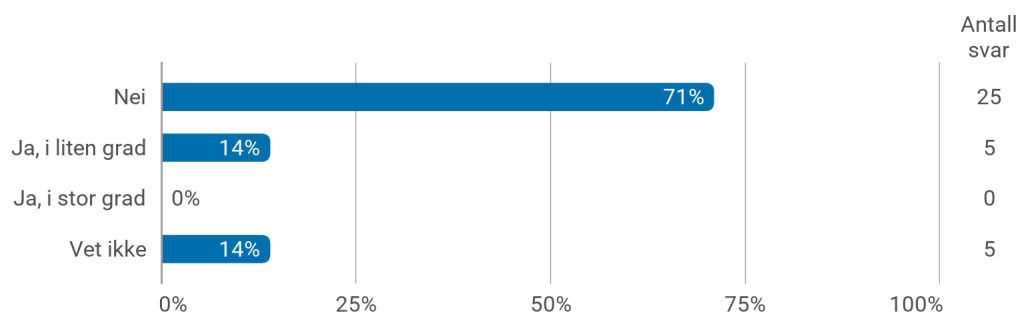
Samarbeider ulike etater/avdelinger i kommunen om næringsutvikling i jordbruket?

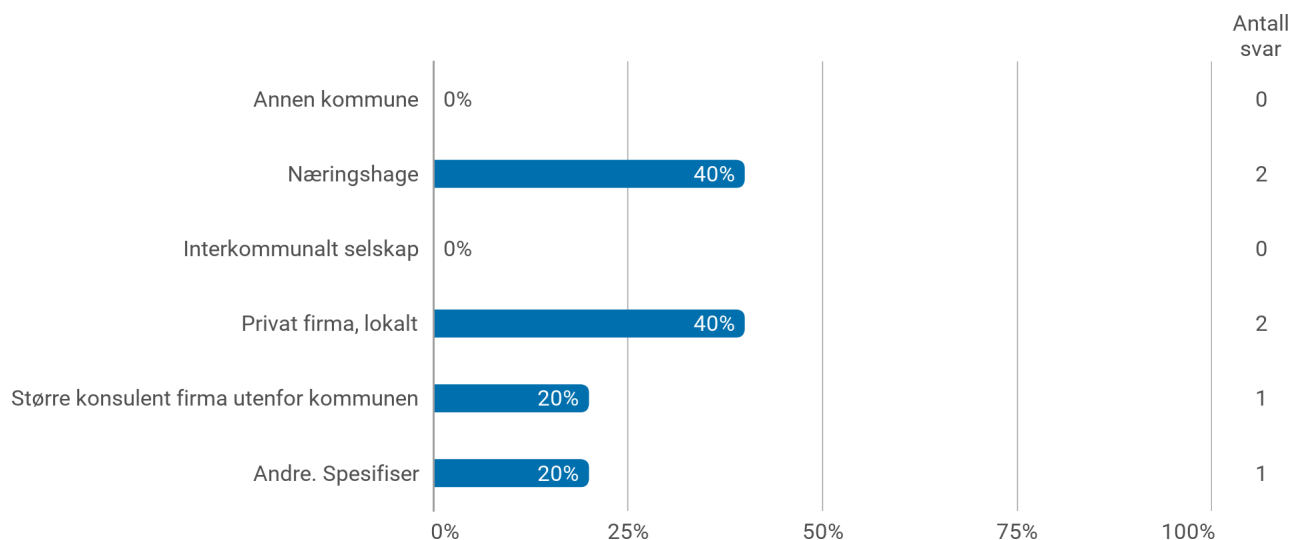
Samlet sett, hvor mange årsverk utgjør det næringsrettede arbeidet i jordbruket i kommunens administrasjon? Gi et anslag

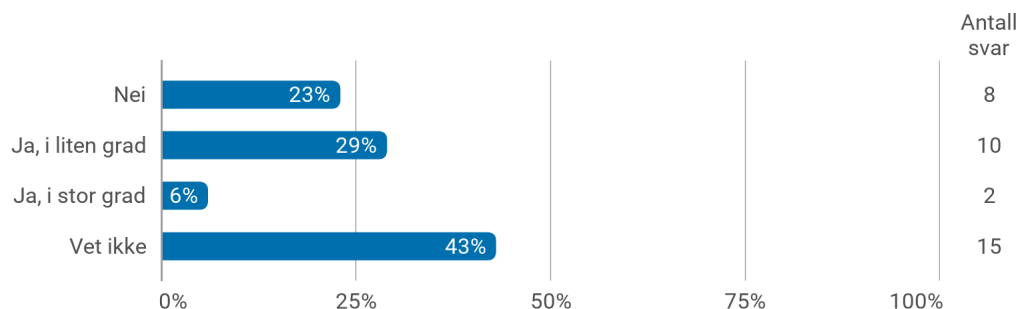
Kjøper kommunen tjenester fra andre for å utføre oppgaver knyttet til næringsutvikling i jordbruket?

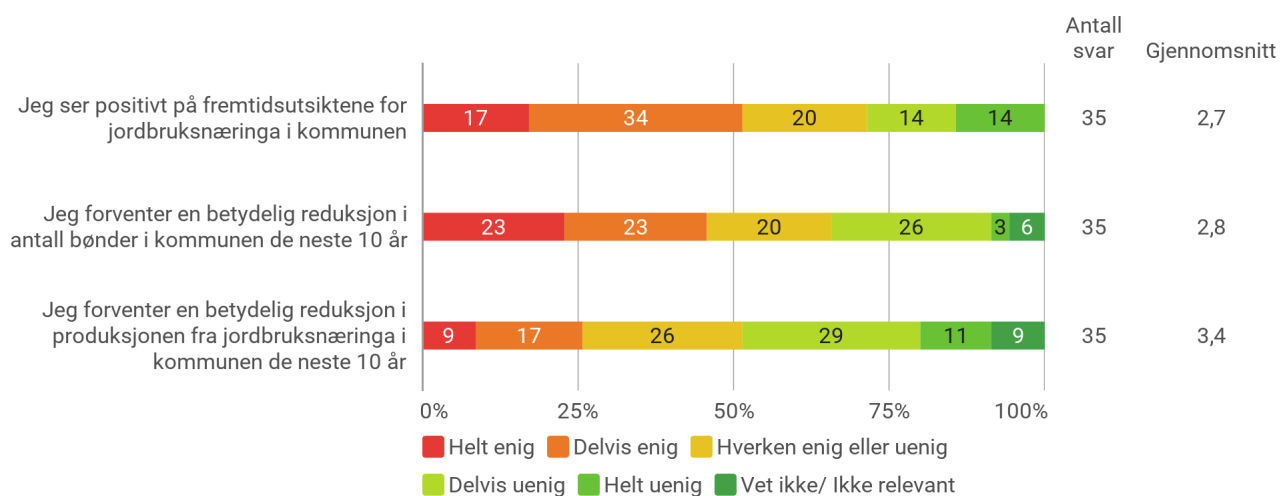
Fra hvem kjøper kommunen tjenester for å utføre oppgaver knyttet til næringsutvikling i jordbruket?

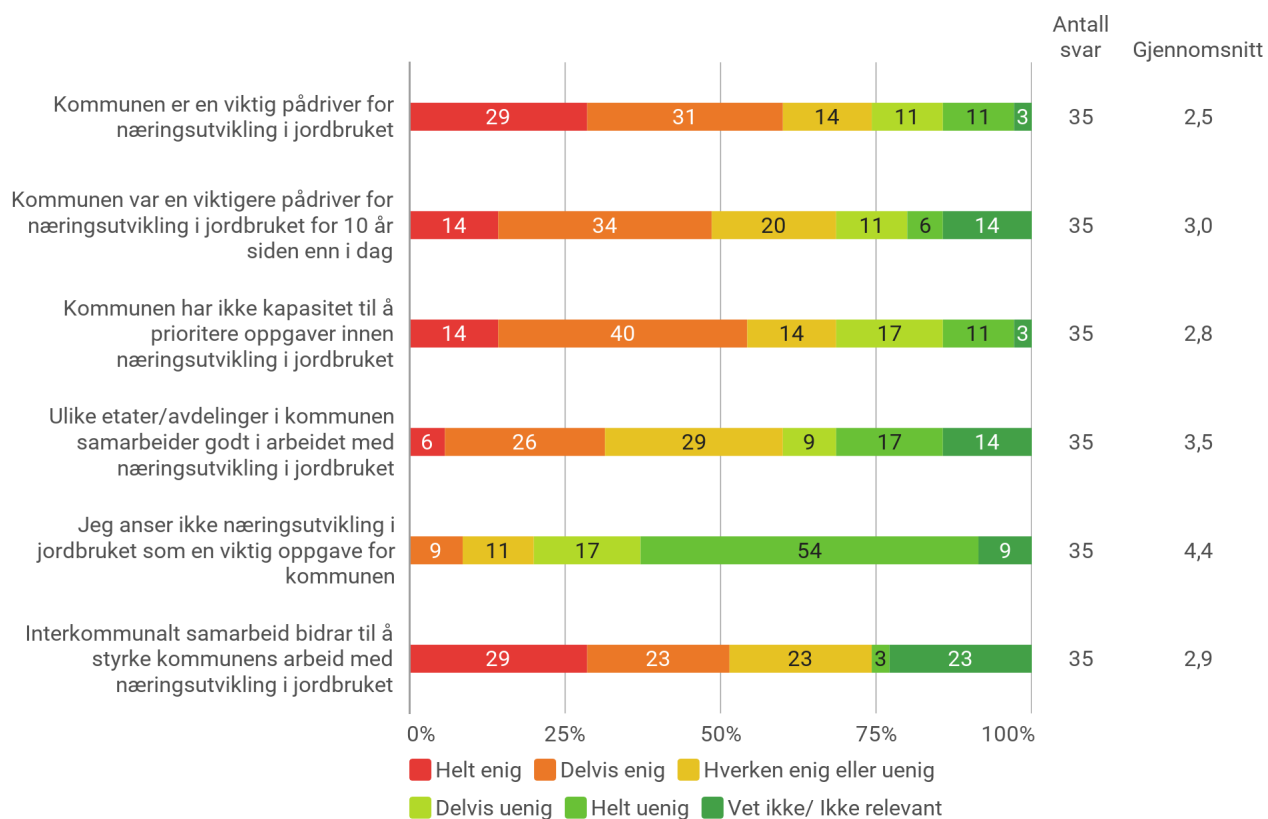
Kjøper kommunen tjenester fra andre for å utføre oppgaver knyttet til næringsutvikling innen andre sektorer og næringer?

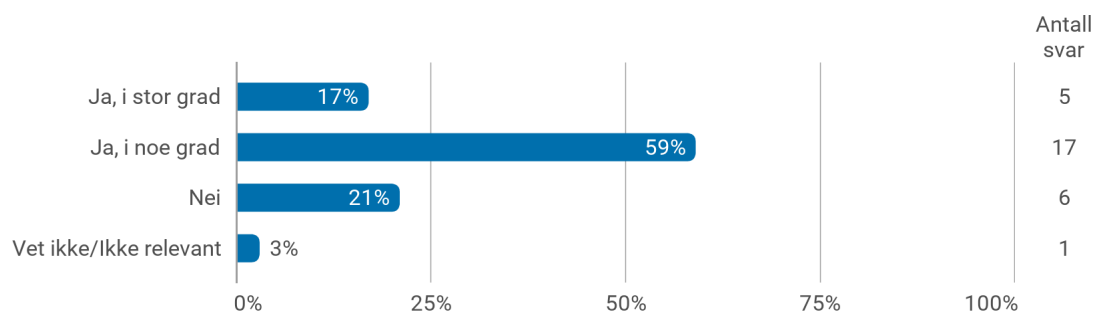
Fremtidsutsiktene for jordbruksnæringa i kommunen

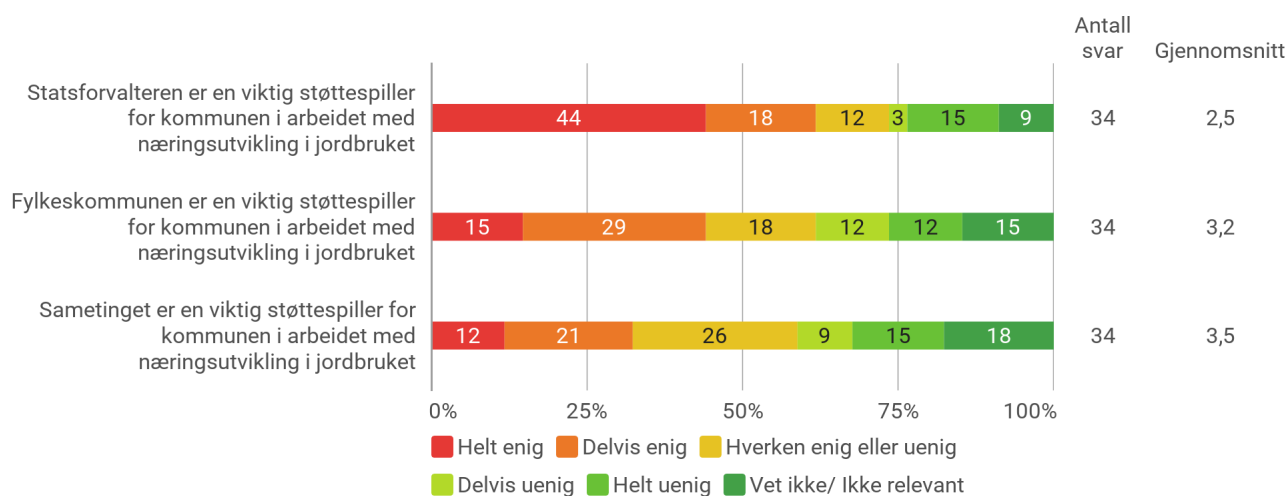
Kommunens arbeid med næringsutvikling i jordbruket

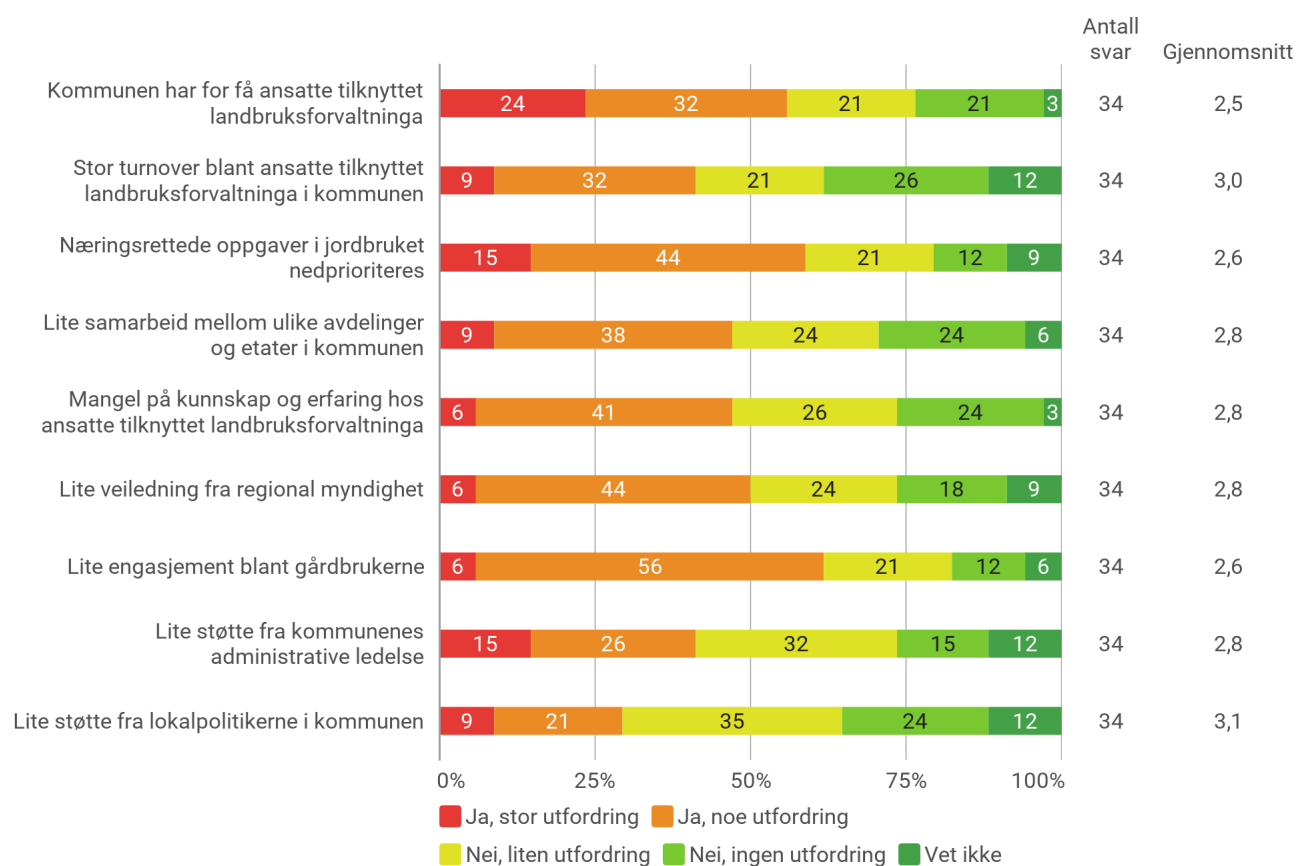
Opplever du at du har tilstrekkelig kunnskap til å utføre oppgaver relatert til næringsutvikling i jordbruket?

Støtte fra regional myndighet

Er følgende forhold en utfordring for kommunens arbeid med næringsutvikling i jordbruket?

Norsk institutt for bioøkonomi (NIBIO) ble opprettet 1. juli 2015 som en fusjon av Bioforsk, Norsk institutt for landbruksøkonomisk forskning (NILF) og Norsk institutt for skog og landskap.

Bioøkonomi baserer seg på utnyttelse og forvaltning av biologiske ressurser fra jord og hav, fremfor en fossil økonomi som er basert på kull, olje og gass. NIBIO skal være nasjonalt ledende for utvikling av kunnskap om bioøkonomi.

Gjennom forskning og kunnskapsproduksjon skal instituttet bidra til matsikkerhet, bærekraftig ressursforvaltning, innovasjon og verdiskaping innenfor verdikjedene for mat, skog og andre biobaserte næringer. Instituttet skal levere forskning, forvaltningsstøtte og kunnskap til anvendelse i nasjonal beredskap, forvaltning, næringsliv og samfunnet for øvrig.

NIBIO er eid av Landbruks- og matdepartementet som et forvaltningsorgan med særskilte fullmakter og eget styre. Hovedkontoret er på Ås. Instituttet har flere regionale enheter.